

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Analýza rozvoje zemědělské činnosti v okrese Plzeň-sever od roku 2004 do současnosti se zřetelem na vliv evropských dotací a krátkodobých ekonomických šoků

Analysis of the development of agricultural activity in the district of Pilsen-north from 2004 to the present with regard to the impact of European subsidies and short-term economic shocks

Simona Vachovcová

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Analýza rozvoje zemědělské činnosti v okrese Plzeň-sever od roku 2004 do současnosti se zřetelem na vliv evropských dotací a krátkodobých ekonomických šoků“
vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 15. 4. 2022

v. r. Simona Vachovcová

podpis autorky

Ráda bych tímto poděkovala především vedoucímu mé bakalářské práce RNDr. Davidu Vogtovi, Ph.D. za odborné rady, připomínky a čas, který mi věnoval. Mé poděkování též patří rodině a všem nejbližším, kteří mě podporovali a bez nichž by nebylo možné práci dokončit.

Obsah

Úvod	9
1 Metodika a cíle práce.....	10
1.1 Cíl práce	10
1.2 Použité metody a zdroje dat	10
2 Charakteristika zemědělství	13
2.1 Předpoklady zemědělské výroby v okrese Plzeň-sever	13
2.1.1 Fyzicko-geografické podmínky	13
2.1.2 Socio-ekonomické podmínky	14
2.2 Kategorizace zemědělských pozemků v okrese Plzeň-sever	16
2.2.1 Zemědělské výrobní oblasti	16
2.2.2 Oblasti s přírodními a jinými zvláštními znevýhodněními.....	17
2.3 Charakteristika zemědělství v okrese Plzeň-sever	19
2.3.1 Rozložení zemědělské půdy.....	19
2.3.2 Živočišná výroba.....	20
2.3.3 Rostlinná výroba	21
2.4 Zaměstnanost v zemědělství	22
3 Transformace českého zemědělství a ekonomický vývoj v čase.....	24
3.1 Transformace po roce 1989.....	24
3.2 Transformace v souvislosti se vstupem do Evropské unie.....	26
3.2.1 Regulace EU při výrobě zemědělských produktů.....	27
3.2.2 Regulace EU v souvislosti s lepšími životními podmínkami hospodářských zvířat	28
3.2.3 Multifunkční zemědělství	28
3.2.4 Ekologické zemědělství	29
3.3 Krátkodobé ekonomické šoky.....	29

3.3.1	Hospodářská krize 2008	30
3.3.2	Krize v živočišné výrobě 2015	31
3.3.3	Koronavirová krize od roku 2020	32
4	Společná zemědělská politika EU a financování v zemědělství.....	33
4.1	Financování	33
4.2	Reformy	34
4.3	Program rozvoje venkova.....	35
4.3.1	Program rozvoje venkova 2007-2013	35
4.3.2	Program rozvoje venkova 2014-2020	36
4.4	Společná zemědělská politika po roce 2020.....	36
5	Zhodnocení ekonomického vývoje v okrese Plzeň-sever v kontextu zemědělství	37
5.1	Analýza ekonomického vývoje	37
5.2	Analýza nezaměstnanosti	38
5.3	Analýza struktury nezaměstnanosti dle profese a věku.....	39
5.4	Analýza zemědělských ekonomických subjektů	41
6	Zhodnocení stavu zemědělství v okrese Plzeň-sever	43
6.1	Analýza rostlinné výroby.....	43
6.2	Analýza živočišné výroby	44
6.3	Analýza změn využití půdy	45
7	Analýza evropských poskytnutých dotací v okrese Plzeň-sever	46
7.1	Agroenvironmentálně klimatické opatření	47
7.2	ANC a PPO.....	47
7.3	Ekologické zemědělství.....	47
7.4	Podpora mladých zemědělců	47
7.5	Podpora vázaná na produkci (VCS)	48

7.6	Jednotná platba na plochu SAPS.....	49
7.7	Greening	49
8	Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	50
8.1	Výměra obhospodařované půdy.....	52
8.2	Počet a vývoj zaměstnanců v zemědělství	52
8.3	Dotace	53
8.4	Vývoj stavů rostlinných komodit a hospodářských zvířat	55
8.5	Problémy při ekologickém hospodaření.....	57
8.6	Ekonomické šoky	58
	Závěr	59
	Seznam použitých zdrojů	62
	Seznam zkratk	72
	Seznam tabulek	74
	Seznam obrázků a grafů.....	75
	Seznam příloh.....	76
	Přílohy.....	76
	Příloha A: Oblasti s přírodními a jinými zvláštními znevýhodněními	76
	Příloha B: Dotazník	77

Abstrakt

Abstract

Úvod

Za výrazný historický milník současných dějin můžeme považovat vstup České republiky do Evropské unie. Tento krok ovlivnil i zemědělské firmy a podnikatele. Zemědělství je jednou z nejvýznamnějších a nejstarších výrobních činností člověka. Téma zemědělství je samo o sobě velice komplexní a široké, a proto se tato práce věnuje zemědělskému sektoru na geograficky menším území okresu Plzeň-sever v souvislosti s dalšími problematikami jako např. evropskými dotacemi a krátkodobými ekonomickými šoky, které lze považovat za významné vnější socioekonomické ovlivňující faktory. V první kapitole teoretické části je nastíněna charakteristika zemědělství daného okresu. Je zhodnocen potenciál dané oblasti prostřednictvím polohy, klimatu, půdy, georeliéfu, vyspělosti regionu, lidského kapitálu, dopravy, rozložení zemědělské půdy, zaměstnanosti apod. Následující kapitola se zaměřuje na historický vývoj zemědělství na území České republiky primárně ve sledovaném období, tedy od roku 2004 až do současnosti, zároveň však popisuje i dřívější události, které výrazným způsobem formovaly zemědělství. Kapitola 3.3. je věnována teorii krátkodobých ekonomických šoků a jejich obecným důsledkům. Poslední díl teoretické části je věnován tématu společné zemědělské politiky Evropské unie, stručné historii jejích reforem, financování a cílům souvisejícím s udržitelným zemědělstvím. Evropská unie se snaží koncipovat svou politiku v rámci ekonomických, sociálních a environmentálních cílů. Analytická část se zaměřuje na čtyři okruhy analýzy. Kapitola č. 5 hodnotí ekonomický vývoj od vstupu Česka do Evropské unie a následuje 6. kapitola o stavu zemědělství v okrese Plzeň-sever. Stav je posuzován na základě analýzy rostlinné a živočišné výroby a změn ve využití půdy. Předposlední kapitola je věnována evropským dotacím pro rok 2020. Následuje vyhodnocení dotazníkového šetření, které se týkalo zemědělských podniků a jejich názorů na výše zmiňovaná témata. V závěru je provedena syntéza poznatků a je nastíněn další možný výzkum.

1 Metodika a cíle práce

1.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je zhodnotit situaci v zemědělství v okrese Plzeň-sever s ohledem na evropské dotace a krátkodobé ekonomické šoky od roku 2004 do současnosti. Hlavního cíle bude dosaženo na základě dílčích cílů, které souvisle povedou k naplnění hlavního cíle. Pro naplnění hlavního cíle bude nejprve potřeba provést teoretický rozbor literatury. V rámci tohoto cíle se práce zaměří na obecné zhodnocení podmínek pro zemědělství v okrese Plzeň-sever, tedy např. na zhodnocení fyzicko-geografických a socio-ekonomických podmínek, rostlinnou a živočišnou výrobu či na zaměstnanost v zemědělství. Dílčím cílem je zhodnocení ekonomického vývoje v čase v Česku a v okrese Plzeň-sever jednak pomocí literatury a dále v analytické části za pomoci některých indikátorů. Bude zkoumáno, zda vůbec, popř. jak konkrétně ovlivnily ekonomické šoky zemědělské podniky. Nakonec je nutné seznámit se s evropskými dotacemi a uvést konkrétní výši finančních prostředků, které byly v daném okrese poskytnuty.

1.2 Použité metody a zdroje dat

Hlavního cíle bude dosaženo ve čtyřech základních etapách výzkumu: analýza, dotazování, rozhovory a syntéza. Při rozboru literatury bylo čerpáno především z odborných publikací, knih a článků. Důležitou součástí práce jsou také informace z institucí, jako např. Ministerstvo zemědělství (MZe), které každoročně vydává *Zelenou zprávu* či *Zprávu o stavu půdy*, dále pak Státní zemědělský intervenční fond (SZIF), Český statistický úřad (ČSÚ), Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) či Český hydrometeorologický úřad (ČHMÚ). Co se týče empirické části, v práci bude probíhat vývojová analýza statistických dat, tedy analýza ekonomického vývoje, zemědělského vývoje a přidělených dotací. Ekonomický vývoj bude analyzován na základě indikátorů v časovém období od roku 2004 (pokud jsou data dostupná) do současnosti. Sledovanými indikátory budou např. hrubý domácí produkt (HDP) na obyvatele, podíl nezaměstnaných osob a struktura nezaměstnaných v zemědělství. Ukazatel HDP/ob. je konstruován jako peněžní vyjádření celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených za určité období na určitém území v českých korunách vydělený středním stavem obyvatel s trvalým nebo dlouhodobým pobytem v daném období. Podíl nezaměstnaných

osob vyjadřuje procentuální podíl registrovaných nezaměstnaných osob evidovaných na úřadu práce ze všech obyvatel daného území v produktivním věku za dané časové období. Indikátor podíl nezaměstnaných osob byl zvolen proto, že data jsou dostupná i za okres Plzeň-sever a situaci je tak možné srovnat s celým Českem. Výsledky okresu Plzeň-sever nejspíše budou odpovídat ekonomickému vývoji Česka, který bude nastíněn částečně i v teoretické části. Data pro ukazatel HDP na obyvatele nejsou ovšem dostupná za okres, proto budou v práci použita data za Plzeňský kraj, která budou komparativní metodou porovnána s Českem. Primárně jde tedy o porovnávání vývoje HDP s vývojem vybraných ukazatelů zemědělské činnosti v okrese. Pokles HDP a zvýšení podílu nezaměstnaných bude kvalifikováno jako ekonomická recese. Jako doplňující bude použita evidence uchazečů o zaměstnání v oboru zemědělství. Tato analýza nezahrnuje kancelářské úředníky, účetní, právníky apod., kteří jsou sice potřeba i v zemědělských podnicích, nicméně tyto informace by byly zavádějící. Jednotlivé obory jsou kvalifikovány dle tříd CZ-ISCO. Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytuje tyto datové sady pro každý měsíc včetně rozřídění dle věku v intervalech po 5 letech. Takto podrobné údaje o věku uchazeče nebudou v této práci potřeba, a proto budou předefinována do celkem čtyř kategorií v intervalu 15 let. Pro analýzu budou použita data z měsíce září v jednotlivých letech, to proto, že tento měsíc je zemědělská činnost poměrně intenzivní, a zároveň již nejde o sezónu dovolených. Následovat bude analýza ekonomických subjektů dle právních forem. Dále bude analyzováno zemědělství pomocí ukazatele bilance půdy v okrese či stavů kusů hospodářských zvířat a stavů sklizně, opět pouze pro Plzeňský kraj. Indikátor bilance půdy je definován jako výměra jednotlivých druhů pozemků v hektarové plošné míře k 31. 12. daného roku. Vývoj stavů v okrese bude z části zhodnocen díky dotazníkovému šetření. Závěrečná část analýzy se bude týkat evropských finančních prostředků. Bude zkoumáno, kolik peněz z EU v roce 2020 bylo poskytnuto a na který typ opatření byly peníze použity. Seznam dotací poskytuje SZIF. Do seznamu jsou však zahrnuty i dotace, které jsou určeny pro lesnictví a rybářství. Tyto dotační tituly budou odfiltrovány, jelikož se práce věnuje primárně zemědělské činnosti. U jistých podniků nastává překryv činnosti, jelikož se věnují i lesnictví, i zemědělství. V tom případě jsou evidovány, avšak výše dotací je uvedena pouze pro zemědělskou činnost. Veškeré dotace pocházející ze státních zdrojů též nebudou do analýzy zahrnuty. Co se týče metodiky dotazníkového šetření, je dotazník určen pro firmy podnikající v zemědělství v okrese Plzeň-sever, tzn.

jsou zahrnuty podniky, které sídlí v okrese a obhospodařují zde pozemky. Budou osloveny firmy, které se dle činnosti CZ-NACE věnují rostlinné a živočišné výrobě, myslivosti a související činnosti, přičemž budou vyřazeny podniky, které se zabývají lovem a odchytom divokých zvířat. Podniky, které budou osloveny, budou vytipovány na základě seznamu příjemců dotací a dle veřejných dostupných kontaktních informací (email, telefon) dohledaných v internetovém prohlížeči. Dotazník se bude snažit zachytit informace od firem prostorově rozmístěných v okrese a dále od podniků různé velikosti, rozdílného počtu zaměstnanců či různé právní formy. Otázky se budou zaměřovat na tyto okruhy: proces podání a získání dotací, úbytek zaměstnanců, ekologické zemědělství, vývoj stavů hospodářských zvířat a rostlinných komodit s ohledem na krizi v živočišné výrobě, hospodářská krize po roce 2008 a koronavirová krize. Získané informace budou doplňovat již stávající zjištění vzešlá z teoretické i analytické části. Dotazník byl distribuován během února a března 2022 primárně elektronicky přímými emaily jako příložený Word soubor. V některých případech byl dotazník distribuován i písemně, a to zejména pro zemědělce staršího věku. Poslední část práce bude věnována syntéze poznatků, diskusi a celkovému zhodnocení situace v zemědělství v okrese Plzeň-sever.

2 Charakteristika zemědělství

Hlavním záměrem zemědělství je dodávka potravin pro samotnou fyzickou existenci lidí – za účelem vlastní obživy nebo také pro zisk. Podle těchto zaměření se odlišuje samozásobitelské a komerční zemědělství. Zemědělství se dle některých klasifikací řadí spolu s lesnictvím, rybolovem a těžbou nerostných surovin do primárního sektoru hospodářské výroby státu. Tato odvětví jsou jednotně charakterizována jako činnosti potřebné k prvotnímu získávání surovin. V dnešní době se klade důraz i na krajinnou a estetickou funkci zemědělství (Matušková & Rousová, 2014). Obdobná definice se vyskytuje i u zahraničních autorů (Harris & Fuller, 2014), dle jejich závěrů zemědělství spočívá v pěstování rostlin a domestikaci zvířat se smyslem nasycit globální lidskou populaci tím, že poskytuje potraviny a další produkty. Definice Oxford English Dictionary určuje zemědělství velmi zešíroka jako „Vědu a umění kultivace půdy, zahrnující sběr plodin, chov hospodářských zvířat, obdělávání půdy, farmaření a hospodaření.“ (Oxford English Dictionary, 1971, cit. v Harris & Fuller, 2014, s. 2) Anglické slovo *agriculture* pochází z latinských slov *agre* (pole) a *colo* (kultivovat). Význam slovního spojení určuje termín jako plocha, která je obhospodařovaná (Harris & Fuller, 2014).

2.1 Předpoklady zemědělské výroby v okrese Plzeň-sever

Předpoklady zemědělské výroby závisí na faktorech, které diferencujeme do dvou skupin: fyzicko-geografické faktory neboli přírodní podmínky a faktory socio-ekonomické.

2.1.1 Fyzicko-geografické podmínky

Tři základní pilíře přírodních faktorů jsou georeliéf, půda a klima. Georeliéf je souhrnem mnoha činitelů, jako je nadmořská výška, svažítost, expozice či georeliéf. Nadmořská výška a sklon terénu limituje možnosti mechanizace a její nesprávné využití může urychlit různé erozní pochody. Střední nadmořská výška okresu se pohybuje okolo 400 m n. m. (Jančák & Götz, 1997). Sklon svahů do 12° umožňuje hospodaření bez omezení a použití veškerých mechanizačních strojů je příhodné, zatímco pozemky se sklonem do 22° vyžadují používat speciální stroje a omezovat mechanizaci. Tyto oblasti mají mnohem lepší podmínky pro živočišnou výrobu, např. pro pastvinářství

skotu (Masarykova univerzita, 2015). Ve sledovaném okrese se pohybuje procentuální zastoupení zemědělské půdy se svažitostí nad 7° z celkové výměry zemědělské půdy zhruba okolo 7,5 % (Jančák & Götz, 1997). Půda je neobnovitelný a nenahraditelný přírodní zdroj. Terén je proměnlivý, nerovný se smíšenými půdami. Na území vybraného okresu převažují stejně jako v celém Česku kambizemě, které sice obsahují humus, nicméně ten není příliš kvalitní. Hnědé půdy jsou vázány na nadmořskou výšku mezi 450-800 m n. m. Nejúrodnějším půdním typem obecně jsou černozemě, ty se však na tomto území nevyskytují, vyskytují se zde pouze hnědozemě, a to v okolí Nýřan a v okolí řeky Berounky. V menším zastoupení nalezneme i luvizemě a fluvizemě, především v okolí řek (Ministerstvo životního prostředí, 2022). Co se týče klimatu, zkoumáme zejména teplotu, množství srážek, intenzitu větru a slunečního svitu. Teplo a světlo jsou spolu s dostatkem vláhy nezbytné předpoklady pro růst rostlin. Klimatické oblasti jsou v okrese Plzeň-sever poměrně různorodé, na jihu je klasifikována teplá oblast, která postupně přechází na oblast mírně teplou až po severní chladný okraj okresu (Novotná, 2014). Průměrná roční teplota vzduchu v roce 2020 byla ve zkoumaném území 7-9 °C, roční množství srážek zhruba 550-650 mm. Okres je celkově chudší na srážky (Český hydrometeorologický ústav, 2020). Tématu globálního nedostatku vody se věnují zahraniční autoři Rosa, Chiarelli, Rulli, Dellangelo, & D'odorico (2020), kteří poukazují na budoucí problém potravinové soběstačnosti v důsledku stále se zvyšujícího počtu obyvatel na Zemi. Klíčová strategie pro udržitelnost vody v měnícím se klimatu je dle autorů především efektivní zavlažování v postižených regionech. Udržitelné zavlažování spočívá v dostatečné dostupnosti podzemních zásob vody bez vyčerpání sladké vody, ovlivnění toků a životního prostředí. V březnu roku 2022 byl okres Plzeň-sever v odhadovaných dopadech sucha na výnosnost hlavních plodin zařazen do kategorií střední a těžké poškození suchem, přičemž odhadovaná ztráta výnosů se pohybuje mezi 10–40 %, a to především u ječmene, pšenice a řepky. Intenzita půdního sucha je zřejmá hlavně v povrchové vrstvě půdy do 40 cm (Ústav výzkumu globální změny AV ČR, 2022).

2.1.2 Socio-ekonomické podmínky

Socio-ekonomické neboli společenské faktory jsou o mnoho různorodější. Obecně platí, že čím vyšší úroveň rozvoje společnosti daný stát či region vykazuje, tím je menší potřeba pracovních sil díky nahrazení lidské síly stroji. Zemědělství má potřebu levné

nekvalifikované pracovní síly a sezonních pracovníků, v případě Česka zejména pracovníků z východní Evropy. Pro tyto pracovníky jsou lepší podmínky spíše v Moravských úvalech a Polabí, jelikož jsou zde příhodné fyzicko-geografické podmínky pro zemědělství a díky tomu i větší potřeba pracovních sil. Vyspělost souvisí s procesy modernizace – mechanizace, chemizace či biologizace. Biologizace však může směřovat opačným směrem, od intenzivního zemědělství k více extenzivnímu. Stroje nahrazují lidský faktor, urychlují pracovní postup a zvyšují produktivitu. Chemizace primárně spočívá v užívání hnojiv, která urychlují růst hlavně sloučeninami dusíku. Pesticidy pak regulují škůdce (plevel, plísň, hmyz, houby). V Plzeňském kraji se od roku 2004 pozvolna zvyšovala spotřeba minerálních hnojiv a následně od roku 2016 spotřeba mírně klesá. Nicméně mezikrajské srovnání spotřeby hnojiv v hospodářském roce 2020/2021 ukazuje, že relativní spotřeba minerálních hnojiv je jedna z nejnižších v krajích ČR (99,3 kg/ha obhospodařované zemědělské půdy). Velmi výrazné navýšení spotřeby bylo však zaznamenáno u vápenatých hnojiv, kdy se spotřeba zvýšila zhruba na čtyřnásobek, a dále pak u hnojiv organických. Podrobnější data za okres bohužel nejsou dostupná (Český statistický úřad, 2022j). Dalším faktorem je velikost podniku a vlastnictví, v Česku všeobecně převládají podniky malé, které tvoří zhruba dvě třetiny (60 %), a podniky střední velikosti (33 %). Velké podniky sice zaujímají nejmenší podíl (7 %), avšak mají největší význam pro zemědělskou produkci ČR a také největší podíl na obdělávané půdě. Dle evropského klasifikačního systému rozlišujeme čtrnáct tříd ekonomické velikosti. Velikost podniku a jeho právní forma mají obvykle spojitost, fyzické osoby představují malé podniky a právnické osoby podniky střední a velké (Český statistický úřad, 2018a, b). Vlastnictví podniků souvisí s historickými událostmi a s transformací zemědělského sektoru na našem území, kdy za socialismu v podstatě neexistovalo soukromé vlastnictví a drobní zemědělci museli svůj majetek připojit k jednotnému zemědělskému družstvu. Toto období mělo za následek koncentraci velkých podniků, malé rodinné farmy byly upozaďovány a v podstatě nuceny k zániku. Půda byla sice během privatizace navracena, avšak do vlastnictví dědiců a ti již obvykle neměli zájem v zemědělském povolání pokračovat. V některých případech byla půda navracena i původním majitelům, nicméně ti byli již ve starším věku. Slábla tedy vazba mezi majitelem a půdou a také vazba mezi místem produkce potravin a místem spotřeby (Konečný & Hrabák, 2016). Dopravní poloha a komunikační spojení je též významným faktorem. Okres Plzeň-sever, jakožto součást

Plzeňského kraje má výhodnou polohu s vazbami na Německo, na hlavní město Praha a zajisté na krajské město Plzeň. Vliv má i stát a jeho zemědělská a obchodní politika, stát vydává strategie, regulační zákony a cíleně podporuje zemědělce skrze dotace. Státní politika je povinna se v rámci Česka podřizovat strategii Evropské unie. Jednotlivé faktory obvykle působí vzájemně v čase a prostoru, a to jak přírodní, tak společenské (Masarykova univerzita, 2015).

2.2 Kategorizace zemědělských pozemků v okrese Plzeň-sever

Následující kapitola je věnována kategorizaci zemědělských pozemků, která je stanovena na základě fyzicko-geografických a ekonomických podmínek. Typologie je přizpůsobena území České republiky, v minulosti proběhlo již několik podob kategorizace.

2.2.1 Zemědělské výrobní oblasti

V šedesátých letech byly zemědělské výrobní oblasti vymezeny ve vyhlášce Ministerstva zemědělství č. 213/1959 Úředních listů. Prvotně kategorizace sloužila jako nástroj pro určení daní (Zákon č. 50/1959 Sb., o zemědělské dani, cit. v MZe, 2018). V dnešní době vycházíme z klasifikace, která byla zpracovaná v 80. letech a je v ní zahrnuto hodnocení bonitovaných půdně ekologických jednotek (BPEJ). Vymezení oblastí slouží ČSÚ a ČÚZK pro statistické hodnocení pozemků (MZe, 2018).

„Z hlediska agroekologických a ekonomických předpokladů území jsou vymezeny čtyři výrobní typy a jedenáct podtypů:

- výrobní oblast kukuřičná (s označením K), typ kukuřično-řepařsko-obilnářský, která se člení na podtyp K1, K2 a K3,
- výrobní oblast řepařská (s označením Ř), typ řepařsko-obilnářský, která se člení na podtyp Ř1, Ř2, Ř3,
- výrobní oblast bramborářská (s označením B), typ bramborářsko-obilnářský, která se člení na podtyp B1, B2 a B3,
- výrobní oblast horská (s označením H), typ pícninářský s rozhodujícím zaměřením na chov skotu, se člení na podtyp H1 a H2.“ (MZe, 2018, s. 92)

Celková výměra zemědělské půdy v okrese Plzeň-sever v roce 2021 činila 64 855 ha. Na území se vyskytují typy výrobních oblastí Ř2, Ř3, B1, B2, B3 a H1, kukuřičná

oblast se zde vůbec nevyskytuje. Největší zastoupení má bramborářská oblast, podtyp B1, která se svojí rozlohou 30 860 ha zastupuje 47,5 % půdy. Druhá nejrozšířenější oblast je typ řepařský Ř3 s procentuálním zastoupením 28 %, následuje bramborářský typ B2 s téměř 15 %. Nejméně zastoupený horský typ H1 se rozkládá na 0,5 % půdy (MZe, 2021a, s. 116).

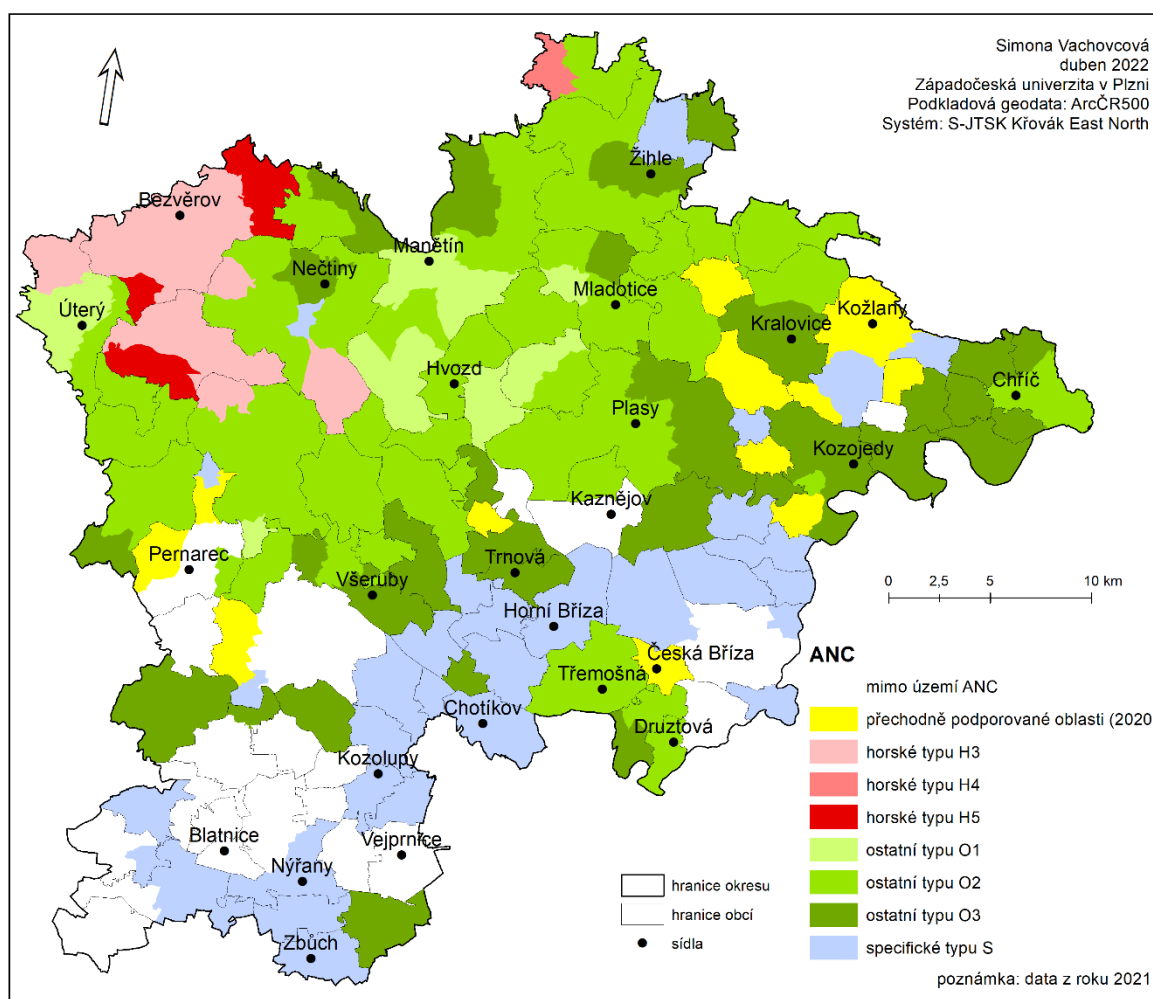
2.2.2 Oblasti s přírodními a jinými zvláštními znevýhodněními

Do roku 2019 byly členské státy Evropské unie (EU) povinny nově kategorizovat dřívější vymezení takzvaných „méně příznivých oblastí“ (Less Favoured Areas, LFA). Toto vymezení přijalo Česko za své se vstupem do EU v roce 2004, systém sloužil jako podpora pro zemědělské podniky v méně příznivých oblastech. Evropská unie začala v roce 2005 usilovat o jednotné vymezení. Během této doby byly oblasti několikrát překategorizovány, a to v roce 2015 a nejpozději 2019. Evropskému parlamentu a Radě Evropské unie se do jisté míry povedlo nakonfigurovat kritéria tak, aby zaručila rovnost ve všech státech a tím i stejné podmínky pro podporu těchto oblastí (MZe, 2018). Nově vzniklé oblasti se v anglickém jazyce nazývají jako *Areas with Natural Constraints* (ANC). V ČR se kategorizace dle ANC zavedla již v roce 2018 vládním nařízením č. 43/2018 Sb., přechodně podporované oblasti jsou ukotveny zákonem č. 44/2018 Sb. (vládní nařízení č. 43/2018 Sb., a č. 44/2018 Sb., cit. v MZe, 2018). Přechodné oblasti jsou území, která v dřívějších kritériích požadavky splňovala a nově již podmínky nesplňují. Dotace na tato území byly vypláceny postupně snižující se platbou do roku 2020. Kritéria jsou dána nízkou teplotou, suchostí či nadměrnou vlhkostí půdy, skeletovitostí a nepříznivou texturou, malou hloubkou půdy, nepříznivými chemickými vlastnostmi a vysokým sklonem svahu. Nově je také zahrnuta intenzita chovu či intenzita rostlinné výroby. Obecně platí, že čím menší výměra pozemku, tím relativně větší přínos financí, tedy v přepočtu na rozlohu. Tento systém se uplatňuje v takzvané degresivitě plateb. Oblasti rozlišujeme do třech hlavních kategorií. Přesná definice oblastí je uvedena v příloze A (MZe, 2018):

- horské ANC – dále rozlišované dle nadmořské výšky a svažitosti do pěti tříd H1 až H5, tato území musí z více než poloviny splňovat průměrnou nadmořskou výšku vyšší než 600 m n. m. a svažitost vyšší než 15 %, pokud některá obec tyto podmínky nesplňuje, ale nachází se uvnitř plochy, je do této oblasti též zařazena kvůli zachování jednotnosti

- ostatní ANC – dále rozlišovány do kategorií O1 až O3, zařazení je určeno dle dvou podmínek, v první řadě se posuzuje, zda je alespoň 60 % území znevýhodněno nepříznivými podmínkami (teplotou, suchem, nevýhodnou strukturou, skeletovitostí, chemickými vlastnostmi či hloubkou půdy), dále se zohledňují opatření, jež vedla k překonání překážek zemědělské činnosti
- specifické ANC – dále nečleníme, zařazení do kategorie určuje výnosnost, která musí být ve více než polovině území nižší než 80 % průměru ČR horských oblastí, či sklonitost vyšší než 7° (MZe, 2018, s. 94)

Obrázek č. 1: Oblasti s přírodními omezeními (ANC) v okrese Plzeň-sever

Zdroj: zpracováno autorkou dle Krtička & Žufan (2021)

Česká republika z velké části disponuje právě znevýhodněnými oblastmi, a to zejména v horských oblastech a pohraničních územích. Ve vnitrozemských oblastech pak v Jihočeském kraji, Karlovarském, Plzeňském (s výjimkou Plzeňské pánve), na jihozápadě Středočeského kraje a v kraji Vysočina. Do těchto oblastí se neřadí oblast

Polabí a jižní Moravy. Na území okresu Plzeň-sever (viz obrázek 1) má největší zastoupení ANC typ ostatní s 30,48 tis. ha (47 %) zemědělské půdy. Pozemky, které se řadí do této skupiny, jsou celkem rozlehlé, zasahují od severu okresu až po Trnovou a Kozojedy. Druhý nejmenší podíl plochy má typ specifický s 10,02 tis. ha (15,5 %), který zasahuje na jih okresu při dálnici D5 a v pásu, který vede přes Město Touškov, Horní Břízu až po Kaceřov. Nejmenší zastoupení má horský typ s 5,9% zastoupením zemědělské půdy. Oblast horského typu se nachází pouze v severozápadní části okresu na hranicích s Karlovarským krajem v okolí Bezvěrova, krašovského vysílače a Vojtěšina, kde nejvyšší místa dosahují přes 700 m n. m., což odpovídá kritériím horského typu (MZe, 2021a, s. 121).

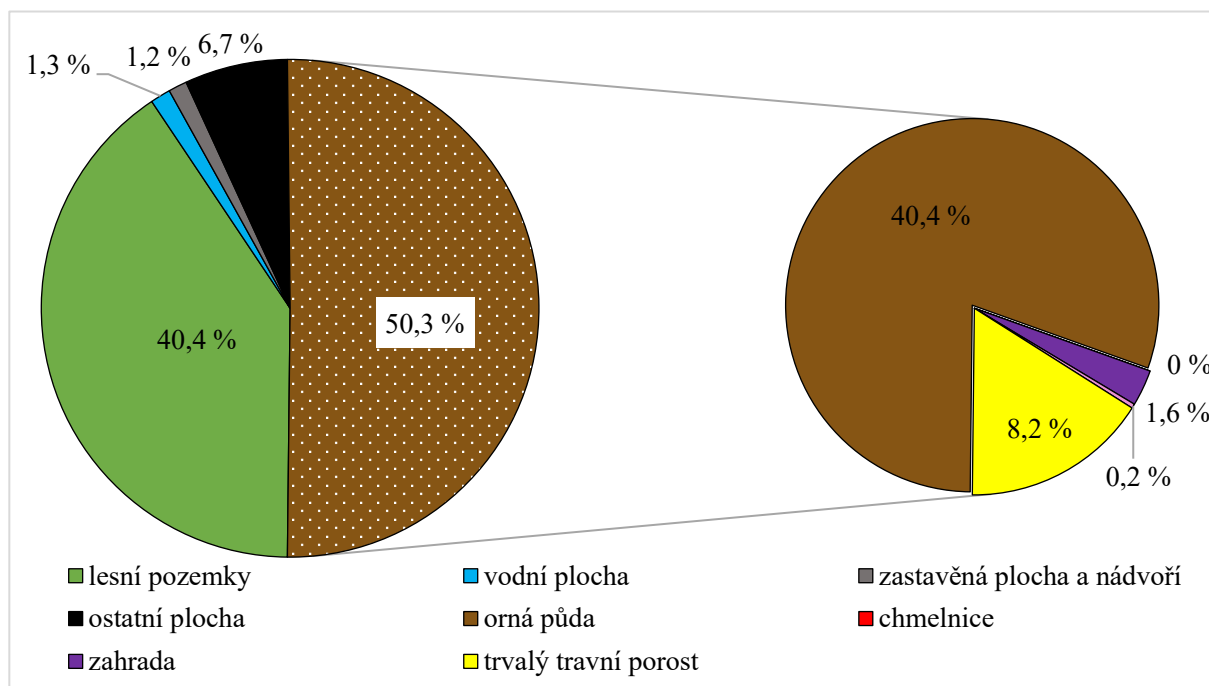
2.3 Charakteristika zemědělství v okrese Plzeň-sever

V této části práce je popsáno zemědělství v okrese Plzeň-sever, avšak literatura i datové zdroje, které by podrobně popisovaly zemědělství na úrovni jednotlivých okresů, jsou celkem strohé. Zdroje jsou obvykle dostupné pouze na krajské úrovni.

2.3.1 Rozložení zemědělské půdy

Okres Plzeň-sever má celkovou výměru 128 675 ha. V roce 2020 měla největší zastoupení zemědělská půda s 50,3 %, tedy 64 784 ha. Průměrné zastoupení zemědělské půdy v ČR je 53,3 % a lesních pozemků je 33,9 %. V celém kraji obecně převažuje zemědělská půda nad půdou lesní. Kraje, ve kterých výrazně převažují pozemky lesní, jsou Karlovarský, Liberecký a Zlínský kraj. Lesní pozemky v okrese zaujímají 40,4 % půdy, tedy 52 039 ha. Pod dvě procenta se dostává vodní plocha (1,3 %) a zastavěné plochy a nádvoří (1,2 %). Ostatní plochy, které jsou tvořeny např. silničními a železničními komunikacemi, sportovišti a rekreačními plochami, pohřebišti či dobývacími prostory, jsou zastoupeny 6,7 %.

Graf č. 1: Zastoupení druhů pozemků v okrese Plzeň-sever v roce 2020

Zdroj: ČUZK (2020), zpracováno autorkou

Jak bylo již zmiňováno, zemědělská půda tvoří přes padesát procent výměry okresu, z celkové rozlohy okresu má, co se týče zemědělské půdy, největší podíl půda orná (40,4 %), dle grafu č. 1. Orná půda zaujímá 37,5 % z celkového půdního fondu Česka. V okrese dále následují trvalé travní porosty s 8,2 % a zahrady s 1,6 %. Minimální zastoupení na celkové rozloze mají ovocné sady s 246 ha (0,2 %). Okres Plzeň-sever jako jediný z celého kraje má jednohektarové zastoupení chmelnic, v procentech je to však zanedbatelné. V celém kraji se také nevyskytují vinice, jelikož kraj nemá příhodné fyzicko-geografické podmínky pro pěstování vinné révy (Český úřad zeměměřický a katastrální, 2021, s. 47, s. 40).

2.3.2 Živočišná výroba

Stav hospodářských zvířat je v Plzeňském kraji ve srovnání s ostatními kraji lehce nadprůměrný či průměrný. Významný je chov prasat, skotu, ovcí i drůbeže. Chovu drůbeže a prodeji vajec, který byl dříve spojen i s výrobou majonézy, se věnuje Š&L Drůbežárna Vejprnice, spol. s.r.o. či ME drůbež s.r.o. Počet kusů drůbeže v Plzeňském kraji v roce 2021 překročil 3 miliony. Chovu dojníc se v okrese věnuje velká škála spíše zemědělských družstev, zatímco chovu telat masného typu se věnují spíše soukromí podnikatelé. Obecně převažuje konvenční typ zemědělství v okrese Plzeň-sever, pouze

na severu okresu farmaři někteří zemědělci ekologicky. To jen dokládá pravdivost trendu, že ekologické zemědělství je spíše příhodné v horských oblastech, kde je provozováno pastevectví (Hrabák & Zagata, 2020). Chov ovcí se obvykle koncentruje do méně příznivých oblastí, avšak to v případě okresu Plzeň-sever, Jihlava a Rokycany neplatí (Hrabák, 2016). Chovu bahnic a koz se věnuje například Nečtinská zemědělská a.s., podnikatel Robert Svoboda z Kralovic, či Petra Janáková. V okrese jsou též farmy, které se zaměřují na chov koní, ustájení, výcvik či prodej krmiva. Jednou z nich je například farma Potvorov či Jezdecká stáj Petra Dajbycha z Trnové. Firma Bertín, spol. s.r.o. z Dobříče chová jiný skot a buvoly (SZIF, 2022d; Kurzy.cz, 2022).

2.3.3 Rostlinná výroba

Pro okres Plzeň-sever je stejně jako v ostatních okresech Plzeňského kraje typické pěstování obilovin, zejména pšenice, žita, ovsu a ječmene. Poměrně vysoké zastoupení mají i pícniny (vojtěška), pěstování kukuřice na siláž a také významný je podíl luskovin, např. hrachu setého. Brambory a řepka olejka jsou též součástí rostlinné výroby. V kraji se pěstuje i ovoce, především jablka, švestky či pološvestky a višně (Novotná, 2014; Götz & Novotná, 1996). Ovocnářství a výrobě biomoštu se věnuje pan Mgr. Jaroslav Hruška ze Stvolna. Současně obhospodařuje ještě 95 ha ekofarmy, která se zaměřuje na masný skot, ovce a různé drobné zvířectvo. Jeho rodinný podnik se v roce 2018 zasloužil o první místo v zemědělském ocenění „Pestrá krajina“. Bílkovinnou plodinu (hrách, vojtěška, jetel, bob, lupina) v okrese Plzeň-sever pěstují AGRO Lochousice s.r.o., Bílovska zemědělská a.s., D-K zemědělská, Kralovická zemědělská a mnoho dalších soukromých podnikatelů, jako např. pan Vladimír Kohout z Heřmanovy Hutě, který se zároveň zaměřuje i na pěstování brambor na výrobu škrobu. Pěstování konzumních brambor není v tomto okrese tolik rozšířené, ačkoliv je území klasifikováno jako oblast bramborářská. Na tuto činnost se zaměřují firmy Hvozdecká a Kralovická zemědělská, či Zemědělské družstvo (ZD) vlastníků Štichovice. Pěstování zelí na krouhání se věnuje firma Petra Houdka, která patří pod oblast věhlasného Křimického zelí (Křimice však patří k okresu Plzeň-město). Proslulé je též Třemošenské pekařství PEKO, které se svým tradičním chlebem či zelnými plackami získalo několikrát v průběhu let ocenění regionální potravina (SZIF, 2022d; Kurzy.cz, 2022).

2.4 Zaměstnanost v zemědělství

Odvětví zemědělství, lesnictví a rybolov zaznamenalo od roku 2000 obrovský propad, co se týče zaměstnanosti. Počet zaměstnaných se v rámci Česka snížil o 104 tisíc a v roce 2014 odvětví zaměstnávalo pouze necelých 140 tisíc osob (Lepič, Koucký, Ryška, & Zelenka, 2015). Počty zaměstnanců se těžko určují, jelikož jsou při sčítání obvykle uváděny celkové počty zaměstnaných v primárním sektoru včetně lesnictví a vodního hospodářství. Lidé navíc mívají více podnikatelských aktivit, např. farmu či statek s ubytovacími službami souvisejícími s agroturismem. V roce 2019 v ČR pracovalo v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství 95,6 tisíc zaměstnanců, což znamená, že oproti roku 2018 došlo k snížení stavů o 1,2 %. Počet zaměstnanců konkrétněji v zemědělství (včetně myslivosti) byl 81,3 tisíc (Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2020). Většinu pracovních míst zaujímají muži středního věku se středoškolským nematuritním vzděláním, přičemž atraktivita povolání pro mladé lidi je v tomto odvětví nízká. Roku 2013 představovali zemědělci do 35 let zhruba 6 % a lidé starší 65 let 31 % z celkového počtu zaměstnaných (Evropská komise, 2017). Pro zaměstnance je tento obor specifický tím, že obvykle pracovní prostředí a prostředí domova se nachází ve stejném regionu a není potřeba za prací dojíždět např. do jiného kraje napříč republikou. To se odráží v chování jednotlivce ve vztahu k přírodě, půdě a životnímu prostředí dané oblasti. I do okresu Plzeň-sever se promítl trend dlouhodobě snižujícího se počtu pracovních míst v zemědělství. V roce 2001 byly zaměstnány v okrese Plzeň-sever v tomto odvětví 3 054 osoby, tedy 8 % z ekonomicky aktivního obyvatelstva (ČSÚ, 2001). V Plzeňském kraji bylo v roce 2020 celkem 12 024 osob, které pracovaly v zemědělském odvětví (ČSÚ, 2020a). Od roku 2004 bylo nejvíce zaměstnaných v roce 2007, tedy 14,4 tis. osob, a nejméně roku 2019 (9,1 tis. osob). Z absolutního počtu zaměstnaných bylo nejvíce v okrese Klatovy, dále Domažlice a na třetím místě se umístil okres Plzeň-sever, ve kterém bylo v roce 2011 zaměstnáno 1 617 osob (4,68 % z celkového počtu zaměstnaných). Okres je ve srovnání s údaji za celé Česko nadprůměrný v zaměstnanosti v zemědělství (ČSÚ, 2022i). Věková struktura pracovníků je v okrese Plzeň-sever mírně odlišná od věkové struktury celého Plzeňského kraje. Nejvíce zastoupení pracovníci v roce 2007 byli ve věku 45-64 let, kdy podíl dosahoval 59,1 %, a ve věku 25-44 let. Nesourodost nastala při srovnání kategorií do 24 let a 65 a více let. Na krajské úrovni je obvykle počet důchodových zemědělců větší nežli zemědělců mladých (ČSÚ, 2009). Situace na úrovni okresu je opačná. To

potvrdil pro srovnání i Agrocenzus z roku 2010, kdy mladí lidé do 24 let představovali 4,2 % pravidelně pracujících v zemědělství a lidé nad 65 let 3,2 %. Samozřejmě výrazně převažuje kategorie ve věku 45-64 let s 57,5% zastoupením (ČSÚ, 2010). Novější data o věkové struktuře zemědělských pracovníků v okrese Plzeň-sever bohužel nejsou k dispozici. Podíl zaměstnaných osob v zemědělství v roce 2017 v SO ORP Kralovice činil 17,12 %, to znamená, že byl vyšší nežli v SO ORP Nýřany (6,7 %) (Ženka & Pavlík, 2021). Okres Plzeň-sever se z celkových 77 okresů umístil na 62. místě v indexu vzdělanosti, oblast má potenciál nekvalifikované pracovní síly, která je v zemědělství potřeba (Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje, 2014). V roce 2021 bylo na daném území celkem 14,6 % obyvatel (počítáno z obyvatel nad 15 let a více) se základním či žádným vzděláním, což je vyšší podíl nežli průměr Česka (ČSÚ, 2022k).

3 Transformace českého zemědělství a ekonomický vývoj v čase

Kapitola je věnována vývoji zemědělství od roku 1989 do současnosti s ohledem na ekonomický sektor z hlediska celostátní úrovně v zájmu vysvětlení širšího kontextu vývoje zemědělství zkoumaného okresu. V České republice ve sledovaném období proběhly dvě důležité transformace, které ovlivnily zemědělský sektor státu. A to konkrétně po roce 1989 – přechod od plánovaného národního hospodářství k tržní ekonomice – a druhá transformace souvisí se vstupem ČR do Evropské unie v roce 2004. Téma regionální diferenciací území v transformačních obdobích se objevuje v mnoha literárních pramenech i geografických studiích. Kombinací několika literárních zdrojů a přístupů autorka vymezila fáze zemědělského vývoje v čase na našem území (Bičík, I., & Jeleček, L., 2009; Hrabák, 2016; Konečný, O., & Hrabák, J. 2016; Mze, 2008; Mze, 2016; MZe 2020; MZe 2021):

- transformace z plánované ekonomiky na ekonomiku tržní a majetkové změny, proces zapojení ČR do globálních produkčních sítí 1990-1997
- dokončení majetkových změn a příprava na vstup do EU 1998-2004
- vstup do EU, přechodné období a přizpůsobení se společné zemědělské politice EU 2004-2012
- hospodářská krize po roce 2008
- ukotvení členství v EU, zvyšování příjmu dotací, krize v živočišné výrobě 2010-2020
- koronavirová krize po roce 2020
- růst cen potravin a pohonných hmot v souvislosti s válkou na Ukrajině

Jednotlivé etapy se v čase překrývají. Během fází byly zaznamenány i krátkodobé ekonomické recese, které jsou nastíněné v podkapitole 2.3.

3.1 Transformace po roce 1989

Bakalářská práce se více zaměřuje na transformaci zemědělství po roce 2004, avšak historický kontext je důležitý pro pochopení současného stavu, a proto je krátce nastíněn v této podkapitole. Za doby vlivu Sovětského svazu bylo území dnešního

Česka a dalších totalitních zemí znevýhodněné tím, že obchodování a ekonomika byly uzavřeny v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). Země tak nemohly reagovat na globalizaci, která pobízela k modernizačním procesům (Bičík & Jeleček, 2009). Období od konce druhé světové války, tedy období produktivismu, bylo charakteristické tím, že stát významně podporoval produktivitu potravin za cenu vysoké intenzity využití půdy, což by dlouhodobě nebylo udržitelné. K intenzivnímu neboli produktivistickému zemědělství řadíme pojmy intenzifikace, zprůmyslnění, koncentrace a specializace. Tento typ obhospodařování půdy měl však mnoho nedostatků, proto se od začátku 90. let pozvolně přešlo k tzv. postproduktivistickému zemědělství. Toto extenzivní zemědělství je někdy chápáno jako opak dosavadního, tedy začalo se mnohem více přistupovat k udržitelnosti tak, aby dál nedocházelo k devastaci krajiny. Začal být kladen důraz na ochranu životního prostředí. Upustilo se od koncentrace a došlo k disperzi a k diverzifikaci zemědělství. Ovšem v některých regionech, jako např. ve východní a střední Evropě, vlády stále podporují podniky hospodařící intenzivně na rozsáhlých polnostech (Konečný & Hrabák, 2016; Hrabák & Zagata, 2020). Od roku 1990 postupně docházelo k restituci zemědělské půdy, avšak pouze 1 % z 3,5 milionu vlastníků v rámci Česka obnovilo hospodaření. Mnoho firem v prvních letech podnikání zaniklo. V období 1995-2004 začal proces komplexních pozemkových úprav, který již využíval moderní technologie jako např. dálkový průzkum Země. Velká reorganizace nastala také v zákonech, ve struktuře a objemu produkce. Poklesl počet zaměstnanců a výrazně se změnilo i financování zemědělství, upustilo se od socialistické finanční podpory přirozeně méně příznivých území – obvykle horské oblasti (Bičík & Jeleček, 2009). Pro příklad autorka uvede historii Jednotného zemědělského družstva v Žilově, které vzniklo v roce 1952 pod tehdejšími politickými nátlakem. Do družstva se přihlásili všichni zemědělci ze Žilova a Stýskal. Bylo to družstvo tzv. III. typu, mělo společnou rostlinnou i živočišnou výrobu a zisk se rozděloval na základě pracovní účasti a dle vlastnictví půdy. Potíže nastaly při jednání o výměně pozemků kvůli rozorání mezí a následnému scelení do honů. Družstvo v průběhu let hospodařilo příznivě a se svými výsledky patřilo k nejlepším v okrese Plzeň-sever. V roce 1989 družstvo chovalo 1 818 ks skotu (z toho 625 dojnic), 3 518 prasat a 28,5 tis. ks brojlerů. Zaměstnaných osob bylo 257, po událostech 17. listopadu 1989 se však situace změnila a někteří členové družstvo opustili. Byla zvolena transformační rada, která měla za cíl ujasnit majetkové poměry, o majetek se přihlásilo 678 osob. Roku 1993 byl založen nový subjekt ZD

Žilov s hodnotou majetku 30 milionů Kč (původně 95 milionů Kč). Na pozemky byly uzavřeny nájemní smlouvy. V té době se chovalo 420 dojníc a v roce 1998 to bylo již jen 278 ks. Roku 2000 byl počet pracovníků 86 osob. Následující rok byla založena Žilovská zemědělská a.s. (Hnát, 2017).

3.2 Transformace v souvislosti se vstupem do Evropské unie

Po druhé světové válce se ve světě a zejména v Evropě začaly objevovat myšlenky ekonomické integrace mezi jednotlivými státy. Začaly se tvořit různé aliance, jako např. Evropské společenství uhlí a oceli založené v roce 1951, či následující Evropské hospodářské společenství (1957). V té době se integrují hlavně západní státy Evropy, východní státy se přiklání k Sovětskému svazu, který vede studenou válku s USA. „Válka“ je zastíněným bojem kapitalismu a socialismu. Společenství EU se stále rozšiřovalo a zažívalo i ekonomický růst. V roce 1991 se rozpadl Sovětský svaz a bývalé státy východního bloku se transformovaly na demokratické státy a přešly od plánované ekonomiky k tržní. V Československu po roce 1989 započal ekonomický transformační proces. Po rozdělení Československa zažádalo Česko v roce 1996 o vstup do EU. V roce 1993 se vytvořila nová pravidla a mezi státy EU byl možný volný pohyb osob, zboží, kapitálu a služeb. Dne 1. května roku 2004 vstoupila Česká republika společně s dalšími devíti zeměmi do EU (Evropská unie, 2022). Tímto krokem se ČR zavázala pro společnou zemědělskou politiku (SZP) EU, známou též jako Common Agriculture Policy (CAP). Nejprve nastalo tzv. přechodné období, které platilo pro obě strany. Jednak měli čeští zemědělci čas na přizpůsobení se regulacím souvisejícím např. s hygienickými předpisy, a to do roku 2006, či čas na změny týkající se parametrů klecí pro nosnice, které vypršely po prodloužení roku 2012. Na druhé straně měla EU čas postupně vyrovnat platby zemědělských dotací na stejnou úroveň, jakou měly starší členské státy, a to do roku 2013. Dalším krokem pro ČR v režii SZP bylo kvótní omezení zemědělské produkce. ČR porušila kvóty v roce 2006, kdy překročila množství produkce mléka, velice diskutabilní byla také kvóta týkající se produkce cukru (Paličková & Kuchyňková, 2021). Na počátku nového tisíciletí ovlivňovala významně venkovskou krajinu suburbanizace, která souvisela nejen s výstavbou ploch pro bydlení, ale též s výstavbou dalších budov komerční suburbanizace, silnic a budov občanské vybavenosti. V důsledku tohoto procesu byla zabráná potenciální půda nacházející se v úrodných nížinách, která se nenávratně stala plochou zastavěnou. Co se týče změny

využití krajiny, navýšila se plocha lesů a trvalých travních porostů (Bičík & Jeleček, 2009). Již od roku 1989 také začínají chátrat tzv. agrobrownfieldy, což jsou budovy bývalé zemědělské činnosti, jako např. statky, kravíny, sklady, výrobní haly, garáže apod. Mnoho z budov bylo pozůstatkem jednotných zemědělských družstev (Bičík & Jeleček, 2009). Došlo také k výraznému poklesu produkce v živočišné výrobě, z dříve vyrovnané rostlinné a živočišné výroby začala dominovat rostlinná. V roce 2020 byly výsledky účtu výroby v základních cenách následující: podíl rostlinné výroby tvořil 58 % a podíl výroby živočišné pouze 35,8 %, zbytek vytvářejí zemědělské služby a neoddelitelné nezemědělské vedlejší činnosti (MZe, 2021b). Po roce 2004 rostla zejména produkce kukuřice na zrno a pšenice, zatímco se výrazně snižoval počet jatečných prasat. Počet prasat se však snižoval již po roce 1990 (Hrabák, 2016). Vstup Česka do EU a přijetí společné zemědělské politiky byly a stále jsou námětem pro geografické výzkumy spojené s regionální diferenciací v zemědělství (Konečný & Hrabák, 2016). Financování společné zemědělské politiky se podrobněji věnuje třetí kapitola. Jedním z ekonomicky stabilních a silných subjektů okresu Plzeň-sever je společnost Úněšovský statek, která vznikla roku 1993 jako pozůstatek Státního statku Úněšov. Největší růst zaznamenala firma mezi lety 2004-2016, kdy se vstupem ČR do EU dostala společnost příležitost investovat velké prostředky do modernizace výroby. Byly postaveny stáje pro dojnice, dokoupila se potřebná mechanizace a statek se rozšířil o nové pozemky. Statek dnes zaměstnává zhruba 100 zaměstnanců ve třech lokalitách (Úněšov, Dolní Jamné a Líš'any) na téměř 6 tis. ha. Chová 900 ks krav plemene Holstein, dodává mléko, např. do firmy Hollandia, a patří mezi největší producenty mléka v ČR. Zabývá se i rostlinnou výrobou, přičemž největší podíl na produkci má pšenice, řepka, mák, žito a špalda. Firma se celkově zajímá o udržitelný rozvoj v zemědělství a o životní prostředí (Úněšovský statek a.s., 2022).

3.2.1 Regulace EU při výrobě zemědělských produktů

Významný faktor, který ovlivnil české zemědělské podniky, bylo přijetí předpisů Evropské unie při výrobě potravin. Regulace nastává jednak při výrobě, převozu, dovozu, ale i při prodeji. EU se těmito regulacemi snaží o zajištění fungování jednotného trhu, o široký výběr potravin a o zajištění bezpečnosti ohledně zdraví člověka. Ovlivňuje např. množství chemikálií při výrobě potravin. Na podniky po roce 2004 byl tak vyvinut velký tlak kvůli přísným hygienickým regulacím a některé z nich

situaci nezvládly a byly nuceny činnost ukončit. Otázkou zůstává, zda se spotřebitelé raději přiklání k běžným zdravotně nezávadným potravinám, či k obvykle dražším biopotravinám. Např. díky chemikáliím jsou zemědělci schopni potraviny vyprodukovat rychleji a obvykle levněji. Regulace a legislativní ustanovení vydává Evropský úřad pro bezpečnost potravin, další institucí zabývající se bezpečností potravin je Food and Veterinary Office sídlící v Irsku (Vošta, 2014).

3.2.2 Regulace EU v souvislosti s lepšími životními podmínkami hospodářských zvířat

EU se v souvislosti s politikou SZP též zaměřuje na dobré životní podmínky hospodářských zvířat. Česko se v roce 2012 potýkalo s krátkodobým výpadkem produkce a dodávek vajec. Bylo to způsobeno regulacemi Evropské unie zavedenými již roku 1999, které měly za cíl pomocí SZP zlepšit životní podmínky hospodářských zvířat. Byla vydána směrnice, která definovala rozměry klecí, nařízení zejména upravilo výšku klecí pro chov nosnic. Ke zdražování přispěla i výrazná zima a mrazy. To vše vedlo ke zvýšení vstupních nákladů a tím i ke zdražení vajec. Lidé zejména na vesnicích se vlivem tohoto procesu opět začali navracet k chovu slepic (Paličková & Kuchyňková, 2021; Holanová & Hovorka, 2012).

3.2.3 Multifunkční zemědělství

Multifunkční zemědělství se v západní Evropě začalo objevovat koncem 90. let a je v úzkém vztahu se SZP a klade důraz na rozvoj venkova. „Multifunkcionalita v zemědělství je viděna jako schopnost produkovat nejen potraviny a suroviny pro průmysl, ale také udržovat venkovskou krajinu, obnovitelné přírodní zdroje, chránit biodiverzitu, vytvářet zaměstnanost a celkově tedy přispívat k životaschopnosti venkova.“ (Konečný & Hrabák, 2016, s. 157). Názory na směr multifunkčního zemědělství se poměrně liší. Státy ekonomicky silné, které mají menší, avšak vyspělejší primární sektor, se obvykle k multifunkcionalitě přiklánějí, zatímco některé rozvojové i rozvinuté státy zaměřující se na export zemědělských produktů, jako je např. Argentina či Indonésie, upozorňují na nedostatky. Kritika se týká především silné závislosti na zemědělsko-politickém chování státu. V případě Česka se jedná o společnou zemědělskou politiku Evropské unie. Ekologické zemědělství je někdy zařazováno jako součást zemědělství multifunkčního (Konečný & Hrabák, 2016).

3.2.4 Ekologické zemědělství

Stejně jako zemědělství multifunkční se ekologické zemědělství začalo v bývalých socialistických státech rozvíjet až po roce 1990. V západní Evropě se objevuje v 70. letech 20. století. Ekologické zemědělství je poměrně prostorově diferenciované a soustřeďuje se spíše do podhorských a horských oblastí, a to proto, že v těchto oblastech intenzivní zemědělství není rentabilní. Je také příhodné při farmaření v chráněných územích. Typické jsou tedy pro méně příznivé oblasti, kde je například příznačné pastevectví na trvalých travních porostech a chov krav. Dále je spojeno s ochranou přírody a údržbou krajiny, cestovním ruchem či agroturismem. Velký význam má v Karlovarském, Moravskoslezském či Libereckém kraji a po roce 2013 proběhla konverze zemědělské půdy na půdu obhospodařovanou ekologicky zejména v kraji Vysočina a v Pardubickém kraji. Ekologické zemědělství je též prosazováno skrze SZP EU. V ČR bylo rozvinuto ve dvou vlnách, a to po roce 1990 a v období 2007-2010, kdy k podpoře přispěl Program rozvoje venkova. Po vstupu ČR do EU se spíše zvyšovala celková výměra ekologicky obhospodařované půdy, zatímco průměrná velikost farem se zmenšovala a následně docházelo ke stabilizaci. Postupem času dochází ke snižování rozdílů v prostorovém rozložení napříč kraji (Hrabák & Zagata, 2020). Plzeňský kraj v roce 2020 obsadil druhé místo v mezikrajském srovnání počtu ekofarem. Kraj disponuje 574 ekofarmami, které celkově s 70 166 ha obhospodařují skoro 13 % ekologicky obhospodařované plochy ČR. Z celkové výměry převažují trvalé travní porosty. Průměrná výměra ekofarmy v Plzeňském kraji je 122 ha (MZe, 2020b). V okrese Plzeň-sever dominuje orná půda s převahou v režimu konvenční produkce. Největší podíl půdy v režimu ekologického zemědělství je soustředěn do jihozápadní části SO ORP Kralovice do katastrů obcí Nečtiny, Spankov, Zahrádka či do Horní a Dolní Bělé (Krtička & Žufan & Dvořák, 2021). Ekologickému zemědělství se v okrese věnují tyto firmy: Eko-Bio Farma Jaroslav Chlup Nečtiny (chov skotu), Farma Borek, též chov skotu, či M+A bio s.r.o. v Oboře (smíšené zemědělství).

3.3 Krátkodobé ekonomické šoky

Recese je součástí koloběhu v kapitalistické ekonomice. Podle Pilečka a Müllera (2010, s. 74) nese hospodářská krize neboli recese znaky, jako je pokles hrubého domácího produktu (HDP), zvyšování platební neschopnosti firem vlivem poklesu tržeb či úbytku zakázek, nárůst bankrotů podniků, kolísání kurzu koruny, kolísání či pokles akcií na

burzách, zhoršení podmínek pro úvěry, růst úroků a obecně zvyšující se nezaměstnanost. Zahraniční autoři (Bojnc & Fertó, 2018) se věnují hospodářské krizi a komparativní výhodě v souvislosti se zemědělsko-potravinářskými výrobky v členských státech EU-28. Hospodářská krize snižuje dobu trvání komparativní výhody. Teorie komparativní výhody vznikla v 19. století a jedná se o přínos mezinárodního obchodu v relativních nákladech obětované příležitosti při výrobě stejných komodit. Hospodářská krize je v článku přisuzována exogenním příčinám. Dalším zdrojem je Atlas rozvoje venkova, kde se nacházejí mapové výstupy, které analyzují ekonomickou odolnost regionů právě ve fázích recese či oživení. Index citlivosti je operacionalizován jako index změny míry nezaměstnanosti v daném SO ORP dělený indexem změny míry nezaměstnanosti v Česku za dané období. Z ekonomické recese 2008–2010 vychází okres Plzeň-sever následovně: SO ORP Nýřany byl mnohem citlivější, tedy míra nezaměstnanosti rostla vyšším tempem nežli v SO ORP Kralovice. To znamená, že více zemědělsky zaměřený sever okresu zvládl krizi mnohem lépe (Ženka & Hatesohl, 2021).

3.3.1 Hospodářská krize 2008

Tato krize vznikla ve Spojených státech amerických na konci roku 2007 jako tzv. „hypoteční krize“, která v USA trvala do roku 2009 a následně přešla ve finanční a celkově globální hospodářskou krizi. Evropu ovlivnila hlavně po roce 2008. Problém byl v přílišném poskytování neuvážených hypotečních úvěrů bankami lidem, kteří by za jiných okolností neměli šanci úvěr dostat, protože by nebyli schopni úvěr splatit. Rostly úrokové sazby a tím i splátky, které běžně převyšovaly příjem domácností, zvýšil se počet exekucí a tím se snižovala cena nemovitostí. Do tohoto problému byly zainteresovány zejména centrální banky a bankovní sektor vůbec, ale i obce, drobní investoři a domácnosti (Česká televize, 2018). V České republice se krize začala projevovat ve 4. čtvrtletí roku 2008 a situace se začala vyrovnávat, pokud jde o HDP, teprve v roce 2010. Nicméně poté opět došlo k dalšímu poklesu, takže vývoj HDP v ČR měl tvar W, což lze zaznamenat i v grafu č. 2 na str. 36. Krizí byl zasažen i zemědělský sektor ČR. Recese se promítla jako zmenšení poptávky po komoditách a zhoršení poskytování úvěrů podnikům. V této době byl ministrem zemědělství Petr Gandalovič, který situaci okomentoval s tím, že pokud se v důsledku krize sníží zemědělská část státního rozpočtu, je připraven diskutovat o podpůrné peněžité pomoci (MZe, 2008).

A skutečně, v roce 2009 byla vládou schválena podpora ve výši 2 mld. korun prostřednictvím Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF) (MZe, 2009a). Vláda též umožnila prodloužení splátek o tři měsíce na půjčky, které byly poskytnuty v letech 1991–1995. Zároveň však došlo k navýšení úroku (MZe, 2009b). Podpora ze strany EU nastala též, a to ve výši 1,020 miliardy eur z rozpočtu protikrizového balíčku. Česko dostalo zhruba 870 milionů korun. České předsednictví v Radě EU se zasadilo o prosazení flexibility, která spočívala v možnosti rozhodnout se, na jaké účely konkrétně daný stát finance použije (MZe, 2009c).

3.3.2 Krize v živočišné výrobě 2015

Již od roku 1990 poznamenalo Česko výrazné snižování počtu kusů hospodářských zvířat. K poklesu nedocházelo v případě koní a drůbeže. Nejvýznamněji se snížil počet prasat a skotu, čímž se snižovala i produkce mléka (Hrabák, 2016). Produkce masa v roce 2021 představovala pouze 66 % stavu z roku 2004. Produkce hovězího masa oproti roku 1989 se v roce 2021 propadla dokonce na 25 % původního stavu (Zemědělský svaz České republiky, 2022). Tato recese, někdy nazývaná též „mléčná krize“, zasáhla celou Evropu. Příčinou byla nízká výkupní cena mléka a vepřového masa vlivem zrušení mléčných kvót EU, k situaci nepřispěla ani široká nabídka mléka na světovém trhu. V roce 2016 byla výkupní cena mléka v ČR zhruba 6,12 Kč za litr, výrobní náklady pak dosahovaly v průměru 8,80 Kč/l. Situaci navíc nepřispěl africký mor prasat (AMP), což je onemocnění postihující jak prasata divoká, tak domácí, a do zejména východní Evropy bylo zavlečeno z Asie. AMP se v Česku prvně potvrdil v létě roku 2017 u dvou divokých prasat, všechny následující případy nepostihly prasata domácí (Státní veterinární správa, 2022). Na konci roku 2015 schválila vláda podporu přes 300 milionů korun. Stejná částka byla vyhrazena i od EU (MZe, 2015a). Druhý typ podpory přišel v roce 2016 a týkal se pohonných hmot v rámci programu Zelená nafta. Zemědělci mohli požádat o vrácení spotřební daně z pohonných hmot, dříve to bylo možné pouze při hospodaření v rostlinné výrobě (MZe, 2015b). EU se snažila podpořit státy, které v poslední době zvýšily produkci mléka tak, že při omezení výroby na polovinu jim ušlé finanční škody nahradí (MZe, 2016). S efektivitou řešení lze polemizovat. Autorka si na základě rozboru situace není jista, zda představovala tato strategie příhodné řešení, jelikož krize trvá i nadále. Tento stav je dlouhodobě neudržitelný. Lze uvažovat o zlepšení v oblasti marketingu a propagace českého masa.

3.3.3 Koronavirová krize od roku 2020

Koronavirová krize byla z ekonomického hlediska započata ve světě roku 2020, a to v důsledku globálního šíření nemoci Covid-19. Dotkla se všech sektorů v ekonomice, dalo by se však zhodnotit, že v zemědělství o něco méně nežli v průmyslu či cestovním ruchu. Cestovní ruch je však v úzké spolupráci se zemědělstvím. V případě agroturismu byly ztráty velké, přerušila se také dodávka potravin, alkoholických nápojů (pivo, víno) a masa do stravovacích zařízení, jako např. restaurací, jídelen, ale i do škol. Lidé pracující v potravinářství a zemědělství byli spolu se zdravotníky v tzv. první linii. Významně postihnuta byla též doprava, zvyšovala se doba dodání zboží a rostly náklady na dopravu. Ve snaze zabránit šíření nemoci byly v určitých obdobích zavřené hranice jednotlivých států a zemědělství nemělo dostatek levné pracovní síly či sezónních pracovníků. Kompenzační program Agricovid podpořil potravináře a zemědělce skoro třemi miliardami korun. O dotaci mohly požádat ty podniky, které od března do listopadu 2020 utrpěly ztrátu nejméně o čtvrtinu v meziročním srovnání. V roce 2021 byla vyhlášena druhá výzva programu Agricovid (MZe, 2020a).

4 Společná zemědělská politika EU a financování v zemědělství

Kapitola představuje společnou zemědělskou politiku (SZP), která je nejdéle fungující politikou EU. Tento politický nástroj vznikl v roce 1962, byl potvrzen Lisabonskou smlouvou a klade si za cíl několik bodů. První tři body se týkají hlavně původních myšlenek, které byly v souvislosti s rozvojem zemědělství dále rozšiřovány (Evropská komise, 2017; Evropská rada, 2022; MZe, 2013a):

- stabilizace trhu
- odpovídající životní úroveň zemědělců
- zvýšení produktivity a zajištění stabilních dodávek potravin za přijatelnou cenu
- poskytování široké škály bezpečných a kvalitních potravin
- ochrana životního prostředí a klimatu související se zachováním přírodních zdrojů
- zlepšení kvality venkovských oblastí a rozvoj venkova
- poskytnutí pracovních příležitostí venkovu

SZP spočívá v podpoře příjmů, tržních opatření a opatření pro rozvoj venkova. Jednotlivé státy se řídí SZP, kterou si samy prostřednictvím Evropské rady vytváří.

4.1 Financování

Do zemědělství putují peníze dvojího původu: jednak peníze z rozpočtu EU a také peníze z rozpočtu ČR, tedy tzv. národní dotace. Sektor zemědělství je z většiny financován právě rozpočtem EU namísto rozpočtu jednotlivých států, národní dotace jsou spíše doplňkové. EU vyplácí finance tzv. přímými platbami. Dále můžeme dotace rozdělit na nárokové či nenárokové. Jestliže zemědělec nedodrží podmínky jednotlivých programů, je na místě snížení či odejmutí dotační podpory v plné výši. Vlivem postupného přibírání nových členských zemí se rozpočet SZP ustavičně snižuje, avšak stále peníze činí zhruba 40 % (2017) rozpočtu EU. V roce 2021 to bylo již pouhých 31 %. Kdysi představoval rozpočet SZP i více než polovinu rozpočtu EU (Evropská rada, 2022). Politickým finančním nástrojem Evropské unie jsou fondy. Ve fondech jsou ukládány peníze, prostřednictvím nichž se investují finanční prostředky do různých

činností. Pro zemědělskou činnost byly vytvořeny následující strukturální a investiční fondy (Úřad vlády České republiky, 2022):

Národní fondy

- Státní zemědělský intervenční fond (SZIF), je to platební a certifikační orgán pod záštitou Ministerstva zemědělství.
- Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF)

Evropské fondy

- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV). Vznikl v roce 2005 a zahrnuje programy na podporu zemědělství i lesnictví. Dílčí projekty Programu rozvoje venkova jsou pod záštitou tohoto fondu.
- Evropský námořní a rybářský fond (ENRF). Finanční nástroj podporující mořský i vnitrostátní rybolov. V této práci není dále analyzován vzhledem k orientaci práce na zemědělství.
- Evropský zemědělský záruční fond (EAGF), financování tržních a dalších opatření.

Česko ještě před vstupem do EU čerpalo z fondu PHARE, který měl za cíl podpořit nově se transformující země bývalého východního bloku. Od roku 2004 nejprve nastalo tzv. přechodné období, to znamená, že stát nemohl čerpat dotace ihned v plné výši, ale platby byly postupně procentuálně navyšovány. Zatím bylo čerpáno v rámci třech programových období, přičemž poslední období bylo prodlouženo a nyní probíhá příprava pro další období. Období je vyhlášeno na dobu trvání sedmi let. Dalším nástrojem EU je též podpora pomocí výhodných půjček podnikatelským subjektům v rámci různých operačních programů (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022; Úřad vlády České republiky, 2022).

4.2 Reformy

Cílem reformy je reagovat na neustále měnící se svět a zlepšit tak stávající politiku. Vůbec první reforma SZP byla nazvána jako Mansholtův plán, nicméně nebyla dotažena do konce. V osmdesátých letech se EU potýkala s nadprodukcí potravin, které se shromažďovaly v intervenčních skladech. Bylo potřeba reagovat na liberalizaci ekonomiky a reformovat tak zemědělství. Reforma byla přijata v roce 1992 a nesla název McSharryho reforma. Ta se snaží přijít s inovativní formou podpory, kdy výše

podpory byla sice snížena, avšak platby byly přímo vypláceny zemědělcům. Zároveň se upustilo od vyměření dotací dle objemu produkce či velikosti výroby. Následná reforma Agenda 2000 se již týkala nově přistupujících států včetně Česka. Tato reforma se netýkala pouze zemědělství, ale i dalších výrobních odvětví. Mnohem více se také začalo uvažovat o udržitelném rozvoji, rozvoji venkova a o kvalitě a bezpečnosti potravin. V roce 2003 došlo ke zhodnocení stávajících opatření a další modifikaci pomocí tzv. Fischlerovy reformy. Důležitým krokem bylo zavedení jednotné platby namísto několika plateb, a tak zjednodušení systému přímých plateb (single area payment scheme, SAPS). Nově zavedený systém byl podmíněn dodržением určitých norem spojených s ochranou životního prostředí (cross compliance), do češtiny překládáno jako kontrola podmíněnosti. Členské státy EU v roce 2008 provedly tzv. Health Check, tedy kontrolu funkčnosti SZP. Další změny přinesl rok 2013 a následná výrazná reformní opatření byla přijata v roce 2021, v platnost vstupují až 1. ledna 2023, viz kapitola 4.4. Změny kompletně navazují na cíle zmíněné v úvodu této kapitoly (Baráková, 2010; MZe, 2013).

4.3 Program rozvoje venkova

V této kapitole je představen Program rozvoje venkova (PRV) v jednotlivých obdobích. Na venkově stále přetrvává historické spojení se zemědělstvím. PRV vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova, který byl zpracován v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1698/2005 a prováděcími pravidly uvedené normy. V roce 2005, tedy v době, kdy tento program vznikl, žilo 26,3 %, tedy více než čtvrtina obyvatel Česka, na venkově (SZIF, 2022a).

4.3.1 Program rozvoje venkova 2007-2013

Strategii PRV pro toto období detailně popisuje dokument Ministerstva zemědělství (2013b). Dokument analyzuje silné a slabé stránky českého zemědělství. V rámci Evropského hospodářského plánu probíhala opatření pro dosažení těchto čtyř nových cílů: zlepšení v oblasti vodního hospodářství, reakční opatření na změnu klimatu, podpoření obnovitelných zdrojů energie a v neposlední řadě transformace mléčné výroby. Zhruba 35 % z EZFRV bylo vynaloženo na zmírňování dopadů změny klimatu na Zemi, jelikož klima má významný vliv na zemědělskou činnost. Finance mohou být využity i na zmírnění živelních katastrof, jako např. na instalaci sítí proti krupobití.

Dalších 30 % pak bylo na restrukturalizaci mléčného odvětví, na biomasu bylo určeno 19 % a zbylých 16 % na vodní hospodářství. Program má celkem čtyři osy, dalo by se říci, že to jsou okruhy, ve kterých je potřeba provést zlepšení. První osa se zaměřuje na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, druhá na životní prostředí a krajinu, třetí na kvalitu života ve venkovských oblastech a diverzifikaci hospodářství venkova a poslední je tzv. osa LEADER, která si klade za cíl implementovat místní rozvojové strategie za pomoci místních akčních skupin (SZIF, 2022a).

4.3.2 Program rozvoje venkova 2014-2020

Tento program navazuje na předchozí období a byl schválen Evropskou komisí v květnu 2015. Hlavním cílem programu, a tedy i největší rozpočtovou položkou (59,16 %), je ochrana životního prostředí, která je vázána agroenvironmentálními opatřeními. Evropská unie tímto podporuje zejména krajinný ráz a zemědělské ekosystémy. Významnou finanční položkou je též podpora konkurenceschopnosti podniků, dobré životní podmínky zvířat a vlastní zpracování zemědělských produktů. V tomto období se také klade důraz na předávání informací prostřednictvím různých akcí, meetingů a poradenských činností (SZIF, 2022b).

4.4 Společná zemědělská politika po roce 2020

Období 2021–2022 je takzvaně přechodné. To proto, aby implementace nových pravidel byla hladce uskutečnitelná a aby bylo možné vzpamatovat se z následků pandemie COVID-19. Přechodná pravidla prodlužují doposud stávající období. Koncem roku 2021 byla Evropským parlamentem schválena nová strategie SZP, která začne platit 1. ledna 2023. Období bylo stanoveno na roky 2023-2027. Nová politika by se měla více zaměřit na cílenou podporu malých podnikatelů a dále na životní prostředí a změnu klimatu (Evropská komise, 2022).

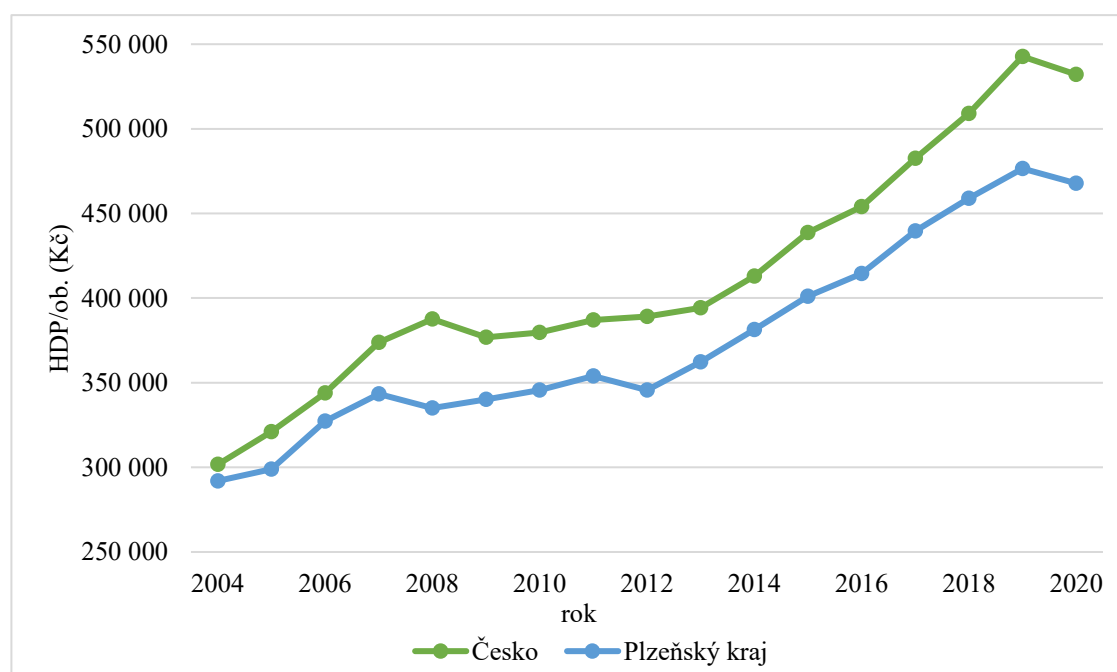
5 Zhodnocení ekonomického vývoje v okrese Plzeň-sever v kontextu zemědělství

Tato kapitola analyzuje a komparuje ekonomický vývoj pomocí ukazatelů v čase od roku 2004 do současnosti.

5.1 Analýza ekonomického vývoje

Pro srovnání vývoje ekonomiky byl vybrán ukazatel Hrubý domácí produkt (HDP) přepočten na obyvatele, viz graf č. 2. Od roku 2004 do současnosti má křivka až na malé výkyvy stoupající tendenci. V roce 2004 bylo HDP/ob. v Česku 301 678 Kč a v Plzeňském kraji 291 983 Kč. Zlomový bod ve zvyšování HDP a rozvoji ekonomiky nastal v Plzeňském kraji již v roce 2008 a v Česku v roce 2009. Pokles potvrzuje začátek ekonomické globální krize, která byla podrobněji rozebírána v kapitole 3.3.1. V Česku i v Plzeňském kraji nastal pokles, nicméně poté se situace v roce 2011 vyrovnala a roku 2012 mělo HDP/ob. opět klesající tendenci. Od roku 2013 byla situace již stabilizovaná a kladný vývoj pokračoval do roku 2019. Druhý výrazný ekonomický šok nastal v roce 2020, kdy se v Plzeňském kraji HDP/ob. propadlo meziročně o 8 797 Kč (-1,85 %). Koronavirové krizi se teoreticky věnuje kapitola 3.3.3.

Graf č. 2: HDP na obyvatele (Kč) v Česku a Plzeňském kraji v letech 2004-2020

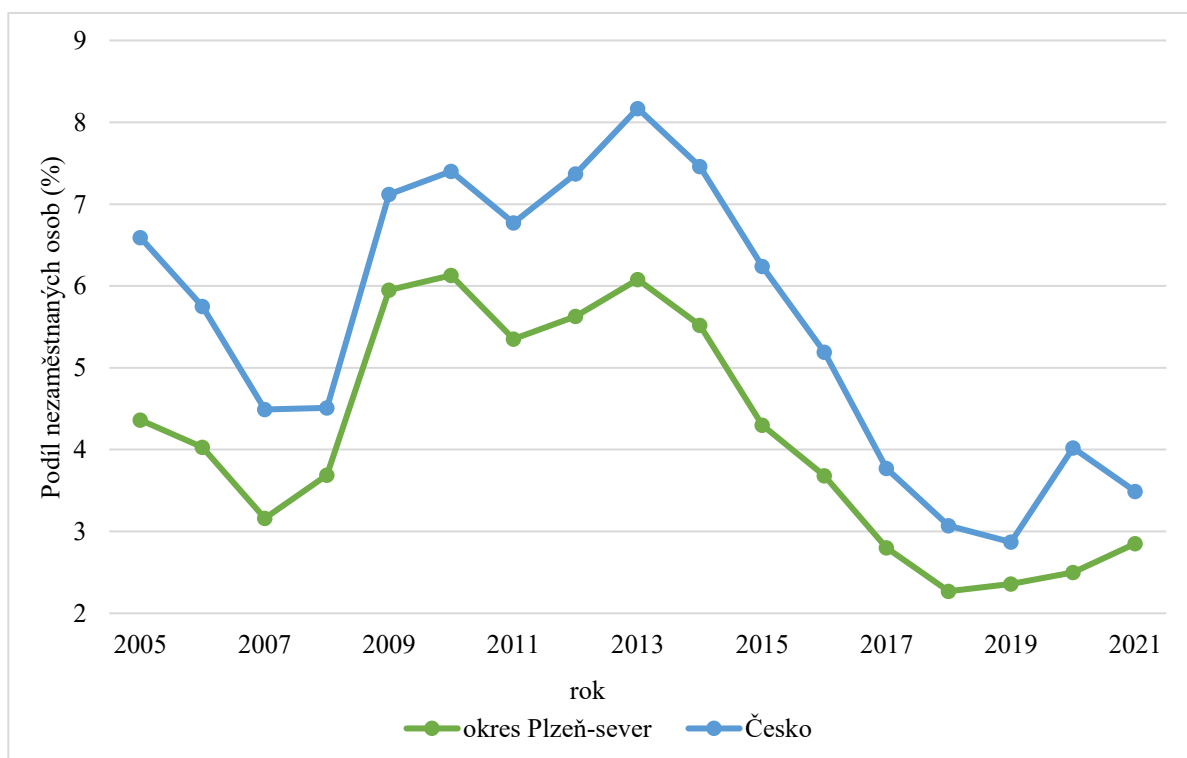

Zdroj: ČSÚ (2022f), zpracováno autorkou

5.2 Analýza nezaměstnanosti

Během ekonomických recesí je předpokládána zvýšená nezaměstnanost. Od roku 2005 do roku 2007 měla křivka tendenci klesat. Ve čtvrtém čtvrtletí v roce 2008 se již začala v ČR projevovat hospodářská krize a velký skok byl zaznamenán v roce 2009. Mírné navyšování nezaměstnanosti pokračovalo i do roku 2010. Stejně jako u vývoje HDP/ob. nastal poté obrat, v případě podílu nezaměstnanosti pokles, a následovalo opětovné navýšení roku 2013. V roce 2013 dosahovalo Česko 8,17% a okres Plzeň-sever 6,08% podílu nezaměstnaných osob, což bylo nejvíce ve zkoumaném období. Od roku 2013 křivky klesaly a zlom nastal opět v důsledku koronavirové krize, která se v ČR projevila v roce 2020. Na rozdíl od Česka se v okrese v roce 2021 podíl nezaměstnanosti zvyšoval. Nicméně nutno podotknout, že nezaměstnanost se dotkla především pracovníků služeb, prodeje a průmyslu, zvláště obsluhy strojů (Česká národní banka, 2021). Zda se výrazně nezaměstnanost dotkla i zemědělských pracovníků, se dozvíme z následující kapitoly a z dotazníkového šetření.

Graf č. 3: Podíl nezaměstnaných osob (%) v okrese Plzeň-sever a v Česku v letech 2005-2021

Zdroj: ČSÚ (2022a, 2022g), zpracováno autorkou

5.3 Analýza struktury nezaměstnanosti dle profese a věku

Tato kapitola byla zpracována na základě evidence nezaměstnaných MPSV. Data byla rozdělena do dvou tabulek pro větší přehlednost.

Tab. č. 1: Struktura nezaměstnanosti v okrese Plzeň-sever dle zemědělských profesí a věku v letech 2014-2017

	září 2018					září 2019					září 2020					září 2021				
	věk uchazeče				celkem	věk uchazeče				celkem	věk uchazeče				celkem	věk uchazeče				celkem
	do 25 let	26-40 let	41-55 let	nad 56 let		do 25 let	26-40 let	41-55 let	nad 56 let		do 25 let	26-40 let	41-55 let	nad 56 let		do 25 let	26-40 let	41-55 let	nad 56 let	
Řídicí pracovníci v zemědělství, lesnictví, myslivosti a v živ. prostředí					0					0					0					0
Specialisté v oblasti zemědělství, les., ryb. a vod. hospodářství		2			2					0			1		1		1		1	2
Technici v oblasti zemědělství, ryb. a vodohospodářství	3	2		2	7		2		1	3	5	2		2	9	1			4	5
Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, les. a ryb.	7	11	6	9	33	1	6	7		14	6	7	8		21		5	14	3	22
Pěstitelé zem. plodin	1				1					0					0			1		1
Pěstitelé smíšených plodin			1		1					0					0					0
Pěstitelé a chovatelé ve smíšeném hospodářství				1	1					0					0					0
Chovatelé hospodářských zvířat			1	2	3	1		1		2			1		1		1	1		2
Chovatelé zvířat jinde neuvedení		1	2		3			1		1		1			1					0
Farmáři samozásobitelé ve smíšeném hospodářství					0					0	1				1					0
Mechanici a opraváři zem., průmyslových a jiných strojů a zařízení	2	2			4	1		1		2	2	1	1		4	1	1	1		3
Řídicí a obsluha zem. a les. strojů	2	3	1	2	8		1	2	2	5	1		1	2	4		3	2	2	7
Celkem					63					27					42					42

Zdroj: MPSV (2022), zpracováno autorkou

Ve sledovaném období bylo nejvíce nezaměstnaných osob na pozicích: kvalifikovaní pracovníci a technici v zemědělství, lesnictví a rybářství; řidiči a obsluha zemědělských a lesnických strojů; mechanici a opraváři zemědělských, průmyslových a jiných strojů a zařízení. Nejvíce nezaměstnaných ve sledovaném období 2014–2021 v okrese Plzeň-

sever v zemědělství zaznamenalo ministerstvo právě v roce 2014, kdy počet nezaměstnaných v měsíci září byl 81. Nejspíše tak můžeme pozorovat dozvuky předchozí hospodářské krize. Nejméně nezaměstnaných pak bylo v roce 2019 s celkovým počtem 27. Zajímavý je i vysoký počet nezaměstnaných o rok dříve, tento výkyv mohl být způsoben jinými vlivy než ekonomickými sledovanými, např. v důsledku sucha 2018.

Tab. č. 2: Struktura nezaměstnanosti v okrese Plzeň-sever dle zemědělských profesí a věku v letech 2018-2021

	září 2014					září 2015					září 2016					září 2017				
	věk uchazeče				celkem	věk uchazeče				celkem	věk uchazeče				celkem	věk uchazeče				celkem
	do 25 let	26-40 let	41-55 let	nad 56 let		do 25 let	26-40 let	41-55 let	nad 56 let		do 25 let	26-40 let	41-55 let	nad 56 let		do 25 let	26-40 let	41-55 let	nad 56 let	
Řídicí pracovníci v zemědělství, lesnictví, myslivosti a v živ. prostředí					0		1			1		1			1					0
Specialisté v oblasti zemědělství, lesnictví, rybářství a vodního hospodářství					0		1			1	1				1		1			1
Technici v oblasti zemědělství, rybářství a vodohospodářství	1	3	3	1	8		3	1	1	5	4	2	2	2	10		1	2	1	4
Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	8	14	9	8	39	6	9	10	5	30	6	4	8	9	27	6	4	7	8	25
Pěstitelé zemědělských plodin					0					0	1				1					0
Pěstitelé smíšených plodin			2		2			2		2			1		1			1		1
Pěstitelé a chovatelé ve smíšeném hospodářství				1	1				1	1				1	1				1	1
Chovatelé hospodářských zvířat (kromě drůbeže)	2	3	2	1	8	1	1	1	1	4	2	1		2	5				1	1
Chovatelé zvířat jinde neuvedení		1			1		1			1	1	1	1		3	3		1		4
Farmáři samozásobitelé ve smíšeném hospodářství					0					0					0					0
Mechanici a opraváři zemědělských, průmyslových a jiných strojů a zařízení	4	1	3	2	10	4			3	7	3	1		2	6		2	1	1	4
Řidiči a obsluha zemědělských a lesnických strojů	3	3	2	4	12	3	1	5	2	11	3	3	1	2	9	2	3	2	5	12
Celkem					81					63					65					53

Zdroj: MPSV (2022), zpracováno autorkou

V letech 2020 a 2021 bylo dle předchozí kapitoly očekáváno zvýšení počtu nezaměstnaných. K tomu však v zemědělství nedošlo, ba naopak, počty nezaměstnaných jsou jedny z nejnižších ve sledovaném období, byť oproti roku 2019

stoupily. Tato analýza tak nepotvrdila křivku nezaměstnanosti, spíše potvrdila fakt, že koronavirová krize výrazně nezasáhla pracovní místa zemědělského sektoru.

5.4 Analýza zemědělských ekonomických subjektů

V Plzeňském kraji bylo v roce 2020 celkem 9 688 ekonomických subjektů, které se zabývaly činností zemědělství, lesnictví, rybářství. Z celkového počtu ekonomických subjektů kraje v dané kategorii tvoří subjekty okresu Plzeň-sever zhruba 13,3 % s počtem 1 291, přičemž okres Plzeň-sever je ve srovnání s ostatními okresy v počtu subjektů průměrný (ČSÚ, 2020b).

Tab. č. 3: Ekonomické subjekty podle převažující činnosti v zemědělství, lesnictví, rybářství a počet obyvatel v jednotlivých okresech Plzeňského kraje k 30. 9. 2020

	ekonomické subjekty	počet obyvatel	subjekty/ob.
Plzeňský kraj celkem	9688	591 041	1,6 %
Domažlice	1112	61 784	1,8 %
Klatovy	2619	86 253	3,0 %
Plzeň-město	1401	194 840	0,7 %
Plzeň-jih	1157	63 615	1,8 %
Plzeň-sever	1291	80 671	1,6 %
Rokycany	738	49 489	1,5 %
Tachov	1370	54 389	2,5 %

Zdroj: ČSÚ (2020b, 2020c)

Počet ekonomických subjektů v činnosti zemědělství, lesnictví, rybářství v okrese Plzeň-sever se od roku 2010 do současnosti neustále navyšuje. Pokles byl zaznamenán pouze v roce 2013, kdy v tomto období doznívala hospodářská krize z roku 2008. Počet ekonomických subjektů neklesal ani v letech 2020 a 2021, i když se počet firem meziročně navýšil pouze o 2 firmy (tabulka č. 4).

Tab. č. 4: Ekonomické subjekty dle převažující činnosti CZ-NACE Zemědělství, lesnictví, rybářství v okrese Plzeň-sever v letech 2010-2021

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Plzeň-sever	1 097	1 132	1 142	1 084	1 118	1 168	1 213	1 263	1 296	1 289	1 291	1 293

Zdroj: ČSÚ (2021)

Tabulka č. 5 zachycuje vývoj všech ekonomických subjektů (nejen zemědělských) dle právních forem v okrese Plzeň-sever od roku 2010. Analýza subjektů zaznamenává pokles od roku 2013 do roku 2016, kdy se počet snížil na 8 412 subjektů. Následně

počet subjektů stoupal. I během koronavirové krize, tedy od roku 2020, celkový počet subjektů stoupal, stejně tak i počet zemědělských podnikatelů. Po roce 2019 klesl pouze počet družstev.

Tab. č. 5: Ekonomické subjekty podle vybraných právních forem v okrese Plzeň-sever v letech 2010-2021

	celkem	obchodní společnosti		družstva	státní podniky	fyzické osoby		
		celkem	z toho akciové společnosti			soukromí podnikatelé (živnosten. zákon)	zemědělství podnikatelé	soukromí podnikatelé (jiné zákony)
2010	8 513	765	33	28	-	6 368	266	351
2011	8 907	817	32	27	-	6 659	277	393
2012	9 180	863	35	32	1	6 758	279	433
2013	8 880	877	35	32	-	5 950	259	1 057
2014	8 752	866	32	28	-	6 078	257	916
2015	8 608	896	33	27	-	6 074	283	825
2016	8 412	945	31	29	-	5 910	297	765
2017	8 612	1 063	32	31	-	6 082	300	600
2018	8 809	1 116	33	29	-	6 208	301	595
2019	8 933	1 160	33	29	-	6 294	291	584
2020	9 168	1 187	35	22	-	6 512	297	578
2021	9 438	1 261	34	24	-	6 769	302	562

Zdroj: ČSÚ (2022h)

V roce 2020 bylo v Plzeňském kraji celkem 2 079 zemědělských subjektů. Největší zastoupení dle tabulky č. 6 mají podle právní formy mezi zemědělskými ekonomickými subjekty fyzické osoby, které ovšem obdělávají menší plochy (ČSÚ, 2021).

Tab. č. 6: Zemědělské subjekty dle právní formy v Plzeňském kraji v roce 2020

	Zemědělské subjekty celkem	v tom podle právní formy					
		fyzické osoby celkem	z toho zemědělský podnikatel – fyzická osoba	právnícké osoby celkem	z toho		
					společnost s ručením omezeným	akciová společnost	družstvo
Plzeňský kraj	2 079	1 720	1 411	359	256	63	25

Zdroj: ČSÚ, Integrované šetření v zemědělství – regiony (2021)

6 Zhodnocení stavu zemědělství v okrese Plzeň-sever

Data o počtech kusů hospodářských zvířat, počtu tun živočišné výroby a sklizni vybraných rostlinných komodit jsou dostupná pouze za kraj. Vývoj rostlinné a živočišné výroby bude v okrese Plzeň-sever částečně zanalyzován v dotazníkovém šetření. V poslední části této kapitoly proběhne analýza změn využití půdy v daném okrese.

6.1 Analýza rostlinné výroby

Počet tun jednotlivých komodit, které byly od roku 2004 do současnosti sklizeny, značně meziročně kolísá. Množství sklizené komodity je ovlivňováno zejména meteorologickými podmínkami v daném roce. Ve sledovaném období situaci ovlivnila sucha z let 2007, 2012, 2015 a 2018 (Agrární komora České republiky, 2020). V roce 2012 se v Plzeňském kraji sklídilo pouze 2 888 tun luskovin a 466 494 tun obilovin. Největší podíl na sklizni v kraji má obecně kukuřice na zeleno a na siláž, dále pak obiloviny (primárně pšenice) a píce (tabulka č. 7).

Tab. č. 7: Sklizeň vybraných rostlinných komodit v Plzeňském kraji v letech 2004-2021

	sklizeň (tuna)								
	obiloviny	z toho			luskoviny	brambory	řepka	píce na orné půdě (seno)	kukuřice na zeleno a na siláž
		pšenice	žito	ječmen					
2004	669 427	388 996	29 190	186 399	9 428	39 747	85 706	308 861	780 754
2005	562 356	317 934	15 055	170 526	9 301	46 942	84 224	319 996	814 533
2006	481 840	282 866	5 939	141 805	7 751	26 077	95 161	278 854	694 226
2007	579 229	324 326	15 591	163 602	5 421	32 900	106 263	242 232	642 363
2008	608 323	349 776	16 497	172 671	3 785	26 402	103 305	251 596	730 151
2009	557 318	319 227	12 510	160 648	3 353	27 134	114 269	266 655	824 453
2010	493 053	305 452	8 627	129 895	3 441	19 921	103 545	261 776	752 277
2011	564 414	347 218	8 935	140 031	4 141	28 417	95 956	314 253	991 264
2012	466 494	247 396	12 005	129 974	2 888	26 257	98 210	314 777	1 039 688
2013	516 219	327 041	14 863	121 326	2 615	20 241	122 388	278 839	860 915
2014	626 742	387 647	11 246	150 837	3 584	32 006	125 942	358 133	1 097 962
2015	564 069	350 306	9 636	148 659	6 949	20 115	107 599	266 815	738 283
2016	592 460	369 231	8 851	152 003	6 278	31 725	105 035	369 246	1 049 643
2017	540 266	332 112	10 580	145 565	7 901	34 144	90 193	483 568	815 654
2018	530 317	333 567	11 704	131 734	5 419	30 056	118 629	406 212	697 673
2019	575 339	352 637	19 547	146 476	6 091	31 964	97 209	503 223	876 452
2020	599 565	368 178	16 315	143 066	6 695	35 949	104 708	568 107	951 648
2021	587 276	368 310	14 305	134 088	8 018	39 789	86 925	548 897	914 271

Zdroj: ČSÚ (2022e), zpracováno autorkou

6.2 Analýza živočišné výroby

V Plzeňském kraji od roku 2004 výrazně klesl počet tun živé hmotnosti jatečného skotu, zejména v posledních dvou letech. V roce 2007 se vyprodukovalo 21 073 tun hovězího masa a v roce 2020 to bylo již jen 17 953 tun. V průběhu let však stoupla produkce mléka a produkce jatečné drůbeže. Produkce jatečných prasat též klesá, nicméně v roce 2020 mírně stoupla. Průměrná roční snáška konzumních vajec též roste (tabulka č. 8).

Tab. č. 8: Živočišná výroba a užitkovost v Plzeňském kraji v letech 2004-2021

	výroba jatečného skotu	výroba mléka	průměrná roční dojivost	výroba jatečných prasat	výroba jatečné drůbeže	snáška konzumních vajec	průměrná roční snáška vajec
	(t) ž. hm.	tis. (l)	(l) na dojnici	(t) ž. hm.	(t) ž. hm.	tis. (ks)	(ks) na nosnici
2004	-	238 815	5 426	-	-	65 019	233
2005	-	258 695	5 744	-	-	52 462	225
2006	-	261 061	6 037	-	-	58 886	240
2007	21 073	265 520	6 283	31 396	-	56 708	239
2008	21 384	271 979	6 544	-	-	98 746	252
2009	20 892	269 531	6 599	-	-	137 115	309
2010	19 315	268 854	6 731	25 703	20 784	138 047	319
2011	19 587	274 057	6 947	29 917	19 611	127 877	302
2012	20 555	292 945	7 339	22 054	19 363	123 541	296
2013	20 639	291 940	7 333	20 359	20 257	185 672	316
2014	21 233	304 042	7 589	20 890	26 643	197 805	311
2015	21 522	306 030	7 837	20 489	30 161	196 100	309
2016	20 118	315 259	7 916	22 237	25 899	171 457	306
2017	18 588	324 400	8 129	19 830	23 040	199 993	327
2018	19 372	333 554	8 522	22 232	27 669	112 486	320
2019	19 187	339 090	8 460	19 905	22 049	217 742	319
2020	18 162	350 541	8 979	22 081	25 767	190 992	319
2021	17 953	354 487	8 987	22 191	27 860	383 185	316

Zdroj: ČSÚ (2022c), zpracováno autorkou

V roce 2021 překročil počet kusů drůbeže v Plzeňském kraji 3 miliony. Nejslabší byly roky 2007 a 2017, nejspíše vlivem výskytu ptačí chřipky. Situace je dlouhodobě stabilizovaná v počtu kusů ovcí, roste počet koz a koňů. Množství kusů prasat se od roku 2004 do současnosti výrazně snížilo (tabulka č. 9). Data potvrzují dlouhodobou krizi v živočišné výrobě, která je zapříčiněna nízkými cenami výkupu mléka a prasečího masa (MZe, 2016).

Tab. č. 9: Stavby hospodářských zvířat (ks) v Plzeňském kraji v letech 2004-2021

	skot	z toho krávy	prasata	z toho prasnice	ovce	kozy	koně	drůbež	z toho slepice
2004	162 535	64 339	230 172	19 115	13 690	861	1 249	2 178 376	305 577
2005	155 285	62 905	212 974	17 434	14 547	1 052	1 386	1 869 222	281 654
2006	150 493	61 624	208 508	16 640	17 832	875	1 538	1 649 691	269 132
2007	155 832	63 846	204 570	16 151	20 210	1 306	1 571	1 801 796	268 464

2008	160 705	65 475	187 070	13 941	19 367	777	1 828	2 201 904	201 660
2009	155 176	64 474	149 158	9 993	19 526	636	1 862	2 407 689	424 494
2010	155 450	64 282	141 938	9 873	18 695	1 017	2 110	2 509 575	466 861
2011	159 054	65 874	134 986	9 448	19 929	972	2 132	1 976 466	472 320
2012	161 734	65 485	125 513	9 016	20 268	1 062	2 279	2 236 599	379 013
2013	161 991	66 386	118 666	8 350	20 499	1 288	2 336	2 486 865	653 390
2014	164 768	67 980	113 449	8 414	20 484	1 239	2 256	2 489 931	744 088
2015	168 987	70 858	118 532	8 130	20 683	1 419	2 172	2 324 438	391 313
2016	165 396	70 118	120 839	7 886	17 805	1 350	2 067	2 293 570	630 978
2017	164 897	70 100	104 757	6 922	18 164	1 375	2 334	1 646 292	475 821
2018	164 983	70 828	116 173	7 050	18 886	1 479	2 311	2 416 384	680 885
2019	164 685	70 911	117 893	6 929	18 063	1 445	2 329	2 136 062	646 986
2020	161 706	69 105	112 189	6 517	16 449	1 350	2 536	2 836 786	1 220 568
2021	159 536	67 865	101 864	5 816	13 973	1 410	2 155	3 193 078	1 169 667

Zdroj: ČSÚ (2022d), zpracováno autorkou

6.3 Analýza změn využití půdy

V této analýze vycházíme z celkové výměry okresu Plzeň-sever, která není stabilní. Ve sledovaném období výměra okresu mírně klesla (mezi lety 2006-2007). V roce 2004 tvořila zemědělská půda 51,2 % výměry okresu, v roce 2010 to bylo 50,8 % a v roce 2020 již jen 50,3 %. Dle tabulky č. 10 se podíl orné půdy snižuje, zatímco podíl trvalých travních porostů a zahrad se zvyšuje. Od roku 2018 zaznamenáváme i 1 ha chmelnice. Plochy vinic se v daném okrese nevyskytují.

Tab. č. 10: Bilance půdy v okrese Plzeň-sever v letech 2004-2020

	celková (ha) výměra	zemědělská půda	z toho:				nezemědělská půda	z toho:	
			orná půda	chmelnice	zahrady	trvalé travní porosty		lesní pozemky	vodní plochy
2004	131 407	67 236	54 995	-	2 057	9 897	64 170	52 185	1 697
2005	131 407	67 198	55 030	-	2 057	9 827	64 209	52 212	1 701
2006	131 406	66 907	54 827	-	2 048	9 729	64 499	52 503	1 694
2007	128 674	65 553	53 780	-	1 917	9 560	63 121	51 685	1 651
2008	128 670	65 465	53 616	-	1 918	9 635	63 205	51 710	1 652
2009	128 671	65 386	53 564	-	1 909	9 621	63 285	51 764	1 650
2010	128 672	65 356	53 528	-	1 913	9 623	63 316	51 781	1 649
2011	128 675	65 294	53 371	-	1 915	9 715	63 381	51 820	1 642
2012	128 674	65 158	53 215	-	1 916	9 735	63 516	51 871	1 661
2013	128 676	64 999	53 030	-	1 920	9 757	63 676	51 923	1 664
2014	128 674	64 913	52 958	-	1 925	9 740	63 761	51 918	1 669
2015	128 673	64 874	52 790	-	1 925	9 869	63 799	51 926	1 669
2016	128 677	64 833	52 742	-	1 924	9 878	63 844	51 995	1 677
2017	128 675	64 823	52 750	-	1 926	9 869	63 852	51 998	1 692
2018	128 675	64 865	52 683	1	1 955	9 956	63 811	52 013	1 692
2019	128 675	64 855	52 547	1	1 986	10 066	63 820	52 000	1 694
2020	128 676	64 784	52 015	1	2 030	10 493	63 892	52 039	1 696

Zdroj: ČSÚ (2022b), zpracováno autorkou

7 Analýza poskytnutých evropských dotací v okrese Plzeň-sever

Tato část práce se věnuje rozboru poskytnutých dotací na severním Plzeňsku v roce 2020. V roce 2020 získaly zemědělské subjekty v okrese Plzeň-sever celkem 428 300 167 Kč. Největší podíl 42,05 % na této částce má opatření *platba na plochu* (SAPS), které spadá pod Evropský zemědělský záruční fond. Naopak nejmenší částku pro okres tvoří opatření vztahující se na brambory konzumní z *dobrovolné podpory vázané na produkci* (viz tabulka č. 11). Finance vyšší než 10 mil. Kč získalo celkem 11 akciových společností a 2 zemědělská družstva. Nejvyšší částku, přes 66 mil. Kč, získal Úněšovský statek a.s. (SZIF, 2022d). V následujících kapitolách budou některá z opatření podrobně zanalyzována.

Tab. č. 11: Poskytnuté evropské dotace dle opatření v okrese Plzeň-sever v roce 2020

opatření	(Kč)	(%)
Agroenvironmentálně-klimatické opatření	19 793 910	4,62
ANC	51 691 646	12,06
PPO	138 420	0,03
Podpora v rámci komunitně vedeného místního rozvoje	3 743 357	0,87
Investice do zemědělských podniků	8 789 465	2,05
Dobré životní podmínky zvířat	6 870 566	1,60
Ekologické zemědělství	11 574 978	2,70
Bahnice a kozy (VCS)	593 010	0,14
Bílkovinné plodiny (VCS)	7 363 083	1,72
Brambory konzumní (VCS)	79 963	0,02
Brambory pro výrobu škrobu (VCS)	303 901	0,07
Tele masného typu (VCS)	8 423 694	1,97
Dojnice (VCS)	21 284 923	4,97
Zelenina s velmi vysokou pracností (VCS)	101 078	0,02
Greening	99 522 586	23,22
Finanční kompenzace	4 410 458	1,03
Zahájení činnosti mladých zemědělců	1 262 039	0,29
Mladý zemědělec	2 264 910	0,53
Předčasné ukončení zemědělské činnosti	284 268	0,07
Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	1 371 251	0,07
Platba na plochu (SAPS)	180 107 813	42,02
Celkem (Kč)	428 604 068	100

Zdroj: SZIF (2022d), zpracováno autorkou

7.1 Agroenvironmentálně klimatické opatření

Finance z tohoto opatření plynou z fondu EZFRV. V okrese Plzeň-sever v roce 2020 připadlo zemědělským subjektům skoro 19,8 milionů Kč. Nejvyšší částka byla schválena Úněšovskému statku a.s., který dostal 3 023 522 Kč, a nejmenší částka 5 107 byla vyplacena Jaroslavu Bláhovi ze Žihle. Cílem tohoto opatření je podpořit zemědělce, kteří šetrně hospodaří v souladu s krajinou a snaží se tak dlouhodobě udržovat životní prostředí. EU tímto opatřením podporuje např. druhově bohaté pastviny, zadržení vody v krajině díky vhodnému zatravnění orné půdy či výsadbu ovocných stromů spojenou s útočištěm ptáků (SZIF, 2022d, 2022e).

7.2 ANC a PPO

ANC opatření je určeno pro zemědělce, kteří hospodaří v horských oblastech či oblastech s přírodními nebo jinými zvláštními znevýhodněními. Finance nahrazují ušlé zisky způsobené přírodními omezeními tak, aby v těchto regionech nedošlo k úplnému opuštění zemědělskými podniky. V roce 2020 v okrese Plzeň-sever bylo zemědělcům vyplaceno 51 691 646 Kč. V porovnání s ostatními platbami dostanou tuto podporu téměř všichni zemědělci v daném okresu, a to kvůli zhoršeným přírodním podmínkám okresu. Částky se pohybují od 821 Kč do 8 921 287 Kč. Opatření pro přechodně podporované oblasti (PPO) se týká oblastí, které během staré kategorizace spadaly pod LFA, ale nyní již nesplňují kritéria pro nově vymezené oblasti (SZIF, 2022d).

7.3 Ekologické zemědělství

V roce 2020 v okrese Plzeň-sever získalo 35 zemědělských podniků dotaci podporující ekologické zemědělství v celkové výši 11 574 978 Kč. Nejvyšší částka 4 093 982 Kč byla vyplacena Nečtinské zemědělské a.s. (SZIF, 2022d).

7.4 Podpora mladých zemědělců

Dotační program Mladý zemědělec je snaha Evropské unie podpořit mladé či začínající podnikatele v zemědělství, jelikož převažují podnikatelé středního a důchodového věku. EU má obecně snahy o „omlazení“ venkova. Titul je určen fyzické či právnické osobě v počátečních letech podnikání, která splňuje tyto podmínky: Musí být mladší čtyřiceti let a zároveň musí zahajovat zemědělskou činnost. Toto ustanovení je platné, pokud

byla činnost podnikání zahájena nejdříve před pěti lety. Platba je vypočítána na zhruba 1 666 Kč na jeden hektar zemědělské půdy, maximální rozloha zemědělské půdy pro poskytnutí dotace je 90 hektarů. O tuto podporu v ČR v roce 2021 požádalo 2 823 začínajících podnikatelů. Z okresu Plzeň-sever v roce 2020 uspělo v žádosti 33 zemědělců s celkovou výší podpory 2 264 910 Kč (SZIF, 2022c). Finance na opatření Mladý zemědělec pocházejí z fondu EAGF, zatímco finance z opatření Zahájení činnosti mladých zemědělců jsou od EZFRV. Na opatření Zahájení činnosti mladých zemědělců v daném okrese připadlo přes 1,26 milionu Kč (SZIF, 2022d).

7.5 Podpora vázaná na produkci (VCS)

Jak již z názvu vyplývá, tento dotační program se vztahuje na citlivou rostlinnou a živočišnou produkci. Podmínky, které musí žadatel splňovat, jsou podobné jako u ostatních dotačních titulů. Tedy žadatel musí být aktivní zemědělský podnikatel, zároveň musí pozemky, které obhospodařuje, být evidovány v systému LPIS a musí dodržovat podmínky cross compliance. Titul má celkem 12 kategorií, u každé kategorie jsou navíc zavedeny specifické podmínky, např. u bodu h) musí být minimální výměra 1 ha s kulturou orná půda, žadatel musí doložit doklady o nabytí osiva cukrové řepy a musí předložit smlouvu s cukrovarem či lihovarem. Dobrovolnost spočívá v tom, že si každý stát samostatně rozhodne o podpoře určitých ohrožených odvětví v rámci jistých předem dohodnutých mezí, aby nedošlo k narušení společného trhu.

„Dobrovolnými podporami vázanými na produkci jsou:

- a) **podpora na produkci brambor určených pro výrobu škrobu,**
- b) **podpora na produkci konzumních brambor,**
- c) podpora na produkci ovocných druhů s velmi vysokou pracností,
- d) podpora na produkci ovocných druhů s vysokou pracností,
- e) **podpora na produkci zeleninových druhů s velmi vysokou pracností,**
- f) podpora na produkci zeleninových druhů s vysokou pracností,
- g) podpora na produkci chmele,
- h) podpora na produkci cukrové řepy,
- i) **podpora na produkci bílkovinných plodin,**
- j) **podpora na chov telete masného typu,**

k) **podpora na chov krávy chované v systému chovu s tržní produkcí mléka,**

l) **podpora na chov bahnice nebo na chov kozy.** (SZIF, 2016b, s. 1, zvýraznila autorka)“

Autorka v předchozí citaci zvýraznila ta opatření, která byla vyplacena v okrese Plzeň-sever, jedná se o sedm podpor. Nejvíce financí bylo vyplaceno v podpoře dojníc (21 284 923 Kč), dále pak na telata masného typu (8 423 694 Kč) a na bílkovinné plodiny (7 363 083 Kč). Pouze jednomu zemědělci z daného okresu, panu Vladimíru Kohoutovi z Heřmanovy Hutě, byla přidělena dotace na produkci brambor určených pro výrobu škrobu ve výši 303 901 Kč (SZIF, 2022d).

7.6 Jednotná platba na plochu SAPS

Tento dotační program je jednou z nejvýznamnějších složek přímých plateb. Hlavním cílem je zabezpečit zemědělskému podnikateli stabilní příjmy. Podnik musí disponovat alespoň jedním hektarem zemědělské půdy, který však nemusí být ucelený. Zemědělská půda musí být využita jedním z těchto druhů kultur: orná půda, úhor, travní porost na orné půdě či trvalý travní porost a jiná kultura oprávněná pro dotace, jako např. vinice, chmelnice, sad, školka, dále pak rychle rostoucí dřeviny, jiná trvalá kultura či zalesněná půda. Další z podmínek je dodržování kontroly podmíněnosti a evidence v systému LPIS (SZIF, 2016a). V roce 2020 v okrese Plzeň-sever bylo vyplaceno 180 107 813 Kč v rámci tohoto opatření.

7.7 Greening

Celý název tohoto titulu je Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí. „Mezi základní postupy patří diverzifikace plodin, zachování úrovně trvalých travních porostů a zřizování ploch v ekologickém zájmu.“ (SZIF, 2022c, s. 1). Podpora se vyplácí jako doplněk k SAPS. V roce 2018 vešlo v platnost nařízení o zákazu použití přípravků na ochranu rostlin na plochy v ekologickém zájmu, konkrétně na plochách s plodinami vázajícími dusík během vysetí až po dobu sklizně. Tato změna byla velice diskutabilní (SZIF, 2017). Opatření Greening tvoří velkou finanční část (23,22 %) z přidělených evropských dotací v okrese Plzeň-sever. Před dvěma lety bylo zemědělcům vyplaceno v daném okrese 99 522 586 Kč (SZIF, 2022d).

8 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření doplňuje výše uvedené poznatky a podporuje hlubší pochopení situace v zemědělství na severním Plzeňsku. Dotazník je součástí práce jako příloha B. Během února a března roku 2022 bylo osloveno celkem 48 zemědělských firem za účelem vyplnění dotazníku. Z 48 firem se podařilo získat informace od 11 zemědělských subjektů uvedených v následující tabulce a mapě v obrázku č. 2. Tabulka č. 12 vypovídá o výši získaných dotací těchto podniků. V roce 2020 bylo těmto podnikům vyplaceno o 8,2 % více financí nežli v roce 2019. Co se týče struktury podle právních forem, na dotazník odpovědělo 6 osob samostatně výdělečně činných, 2 společnosti s ručením omezeným a 3 akciové společnosti.

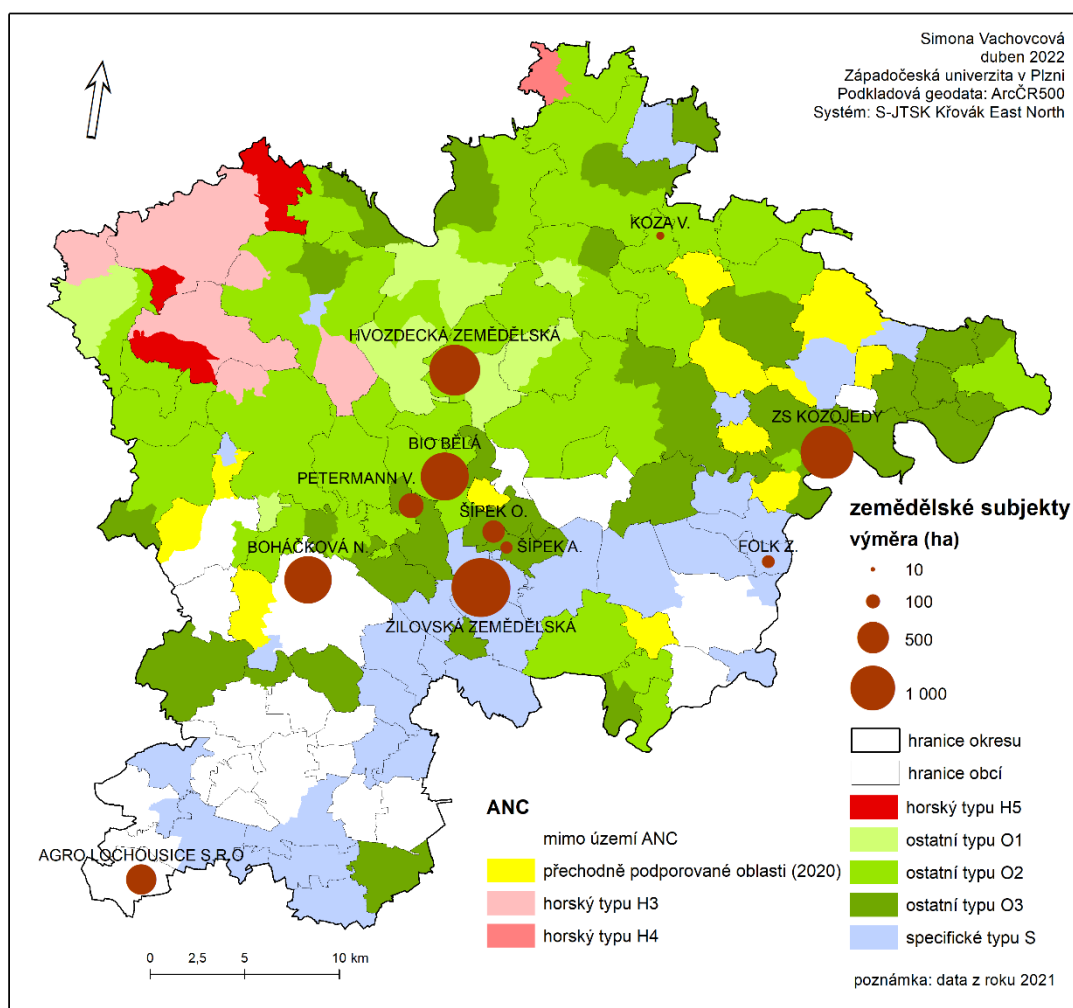
Tab. č. 12: Vybrané subjekty a poskytnuté evropské dotace v roce 2020 a 2019

	AGRO LOCHOUSICE S.R.O.	BIO BĚLÁ S.R.O.	BOHÁČKOVÁ NADĚŽDA	FOLK ZDENĚK	HVOZDECKÁ ZEMĚDĚLSK Á A.S.	KOZA VÁCLAV	PETERMANN VÁCLAV	ŠÍPEK ANTONÍN	ŠÍPEK ONDŘEJ	ZS KOZOJEDY, A.S.	ŽILOVSKÁ ZEMĚDĚLSK Á A.S.
Agroenviron.- klimatické opatření			302 684		370 633			14 947		210 586	476 908
ANC	21 513	498 940	179 529	33 563	2 272 134	45 491	110 577	53 513	5 547	1 597 323	1 829 366
Podpora místního rozvoje			316 800								
PPO										3 321	
Dobré životní podmínky zvířat			296 102		266 892						326 856
Ekologické zemědělství		4 306 101							28 771		
Bahnice a kozy			18 287								
Bílkovinné plodiny	108 554	583 083	28 233	13 685	70 994		26 338	3 811		479 081	329 430
Brambory konzumní					7 480						
Tele masného typu				15 936		22 311				162 551	137 053
Dojnice			854 539		1 019 269					1 314 901	1 045 008
Greening	899 010	1 692 005	2 357 589	115 394	2 315 298	44 687	303 261	171 931	18 483	2 682 190	3 072 465
Finanční kompenzace	36 910	74 534	106 808	4 327	107 928	1 384	11 820	6 226	237	134 959	144 247
Mladý zemědělec									16 410		
Platba na plochu	1 620 088	348 476	4 225 567	208 595	4 153 254	81 232	546 990	310 431	33 296	4 780 598	5 447 924
Celkem 2020 (Kč)	2 686 075	7 503 139	8 686 138	391 500	10 583 882	195 105	998 986	560 859	102 744	11 365 510	12 809 257
Celkem 2019 (Kč)	2 428 159	4 712 829	8 047 184	391 950	10 542 907	192 185	969 060	555 136	119 652	10 553 370	12 766 827

Zdroj: SZIF (2022d), zpracováno autorkou

Většina firem uvedla, že místo sídla podniku a místo hospodaření je stejné. Firmy obvykle hospodaří v blízkém okolí, tedy na pozemcích v nejbližších katastrálních územích, obvykle sousedících s místem podniku. Výhoda je především v krátké vzdálenosti pro přepravu strojů a komodit. Pouze podnik Bio Bělá s.r.o. sídlí v Prachaticích, ale obhospodařuje pozemky na územích obcí Horní Bělé, Lozy a Krašovic. Tato firma se zabývá ekologickým hospodařením v rostlinné výrobě, pěstuje obiloviny, luštěniny, trvalé plodiny a množí rostliny. Některé firmy provozují ještě jiné podnikatelské činnosti. Podnikatel V. Petermann (Lhotka) provozuje i lesnické služby, N. Boháčková (Líšťany) vlastní navíc restauraci a ubytovací zařízení pod jednotným názvem Farma Líšťany a některá JZD provozují závodní jídelny a rozvoz jídel do blízkého okolí. ZD Kozojedy v roce 2012 vybuodovalo bioplynovou stanici na výrobu elektrické energie. Stanice navazuje na provoz živočišné výroby.

Obrázek č. 2: Poloha a výměra obhospodařované půdy subjektů, které se zařadily do dotazníkového šetření ve srovnání s přírodními omezeními (ANC) v okrese Plzeň-sever

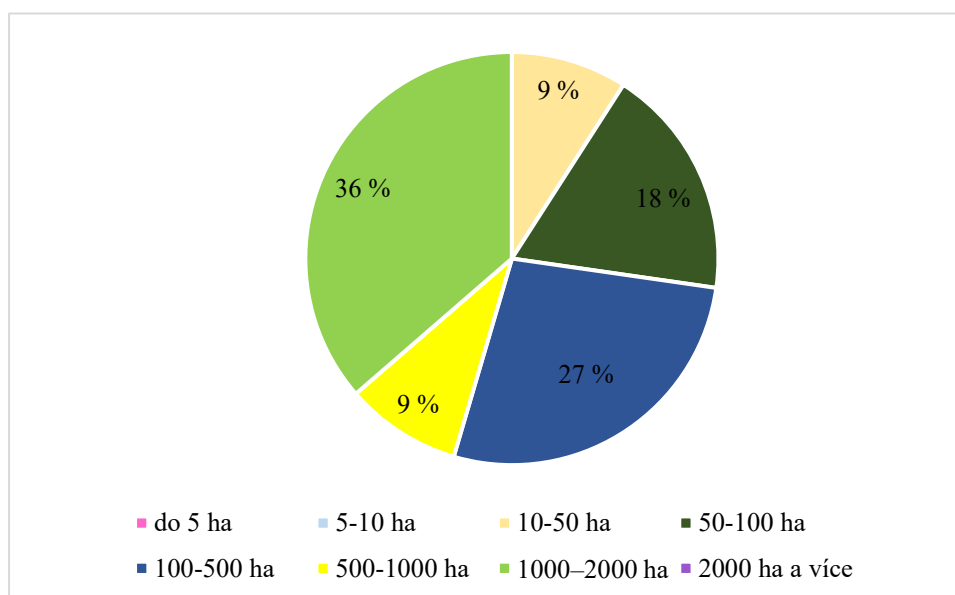

Zdroj: zpracováno autorkou dle Krτίčka & Źufan (2021)

8.1 Výměra obhospodařované půdy

Z dotazovaných podniků 36 % obhospodařuje 1 000-2 000 ha pozemků, přičemž většina z nich jsou právnické osoby. Dalších 27 % obdělává 100-500 ha a 18 % 50-100 ha. Do kategorií 10-50 ha a 50-100 ha spadají pouze soukromí podnikatelé. Na základě těchto informací a dat z tabulky č. 5 můžeme potvrdit, že v okrese Plzeň-sever je stejná situace jako v Česku: zemědělských obchodních společností je co do počtu méně, avšak obdělávají větší plochu půdy nežli soukromí podnikatelé.

Graf č. 4: Podíl výměry obhospodařované půdy dotazovaných subjektů

Zdroj: zpracováno autorkou na základě dotazníkového šetření

8.2 Počet a vývoj zaměstnanců v zemědělství

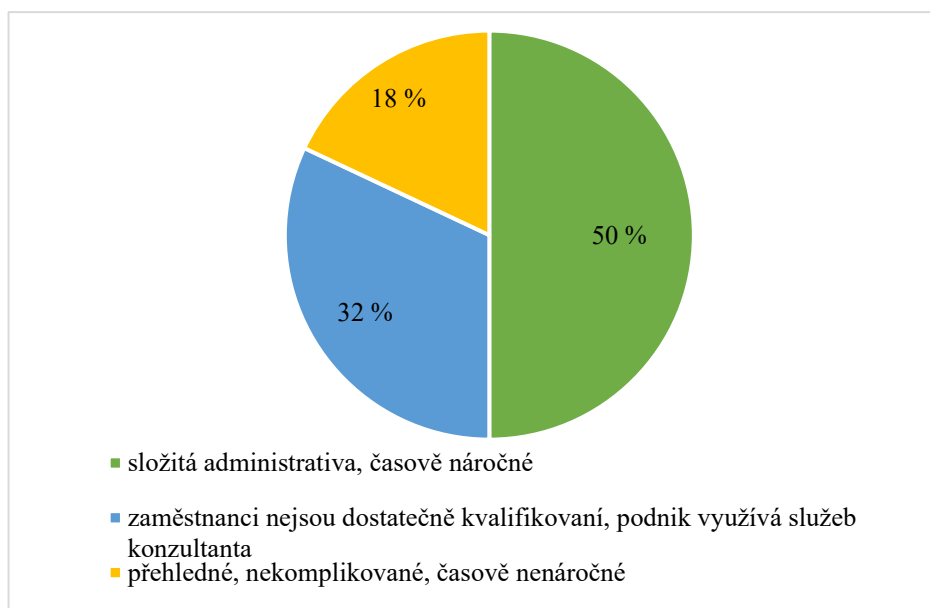
Z 11 dotazovaných firem 7 uvedlo, že jejich podnik je mikropodnik do 10 zaměstnanců a 4 z nich uvedly, že počet zaměstnanců je v kategorii malý podnik tedy 11-49 zaměstnanců. Střední a velké podniky se do dotazování nepodařilo začlenit, i když je známo, že v okrese Plzeň-sever takové podniky existují, např. Kralovická zemědělská a.s. či Úněšovský statek a.s. Obě tyto firmy byly osloveny, bohužel bez odezvy. Jak již bylo několikrát zmíněno, převládají soukromí podnikatelé, kteří jsou povětšinou jedinými pracovníky v celé firmě. Do podnikání jsou obvykle zahrnuti členové rodiny a zemědělské řemeslo a pozemky se dědí z generace na generaci. Tak tomu je např. u podnikatelů Antonína Šípka (Trnová), Václava Petermanna (Lhotka) i Zdeňka Folka

(Kaceřov). V dotazníku zazněla otázka, jak podnik vnímá dlouhodobý úbytek zaměstnanců v zemědělství. Polovina dotazovaných firem potvrdila, že jsou rodinným podnikem, a popsala, že v tom případě se jich úbytek netýká a nevnímají to jako problém. Naopak větší podniky problém vidí nejen v úbytku zaměstnanců, ale hlavně v jejich kvalitaci, flexibilitě, odpovědnosti a kladném vztahu k zemědělství. Uvedly, že v principu není třeba mít mnoho zaměstnanců a tvořit strukturu od ředitele po traktoristu, ale že je spíše vhodné mít méně schopných a samostatných zaměstnanců, což je samozřejmě problém všeobecný. Lidé nejsou schopni samostatně řešit nenadálé situace. Ve dvou případech byl v odpovědi zmíněn i nezájem pracovníků o toto zaměstnání, jelikož je velice časově náročné. Dobytek musí být nakrmen každý den, bez ohledu na víkendy a státní svátky. V některých družstvech začínají ranní směny již od tří hodin a tato pracovní doba není nijak neobyčejně finančně ohodnocena. Dále bylo uvedeno, že práce je fyzicky náročná a ve „špinavém“ prostředí. Tyto socio-ekonomické faktory odrazují potencionální zaměstnance, zvláště pak mladé lidi. Některé firmy potvrdily využívání pracovní síly ze zahraničí, především z Ukrajiny.

8.3 Dotace

V dotazníkovém šetření byly celkem 3 otázky věnované dotacím. První se soustředila na vnímání zlepšení situace ohledně dotací po roce 2004. Celkem 9 podniků jednoznačně potvrdilo zlepšení dotační politiky po roce 2004 a dva podniky nemohly hodnotit, protože v té době ještě nebyly aktivní. Firmy sice potvrdily zlepšení v oblasti dotací, avšak některé poznamenaly jisté nedostatky - např. nevyhovující dotační politiku pro mikropodniky. To dosvědčila i Zachová (2021), která kritizuje milionové čerpání dotací velkými agrárními holdingy. Objem dotací stoupl, přibýlo dotačních programů, ale zároveň se zvýšila náročnost na zpracování podkladů pro dotace. Vyhodnocení druhé a třetí otázky je zaznamenáno v následujících grafech č. 5 a 6.

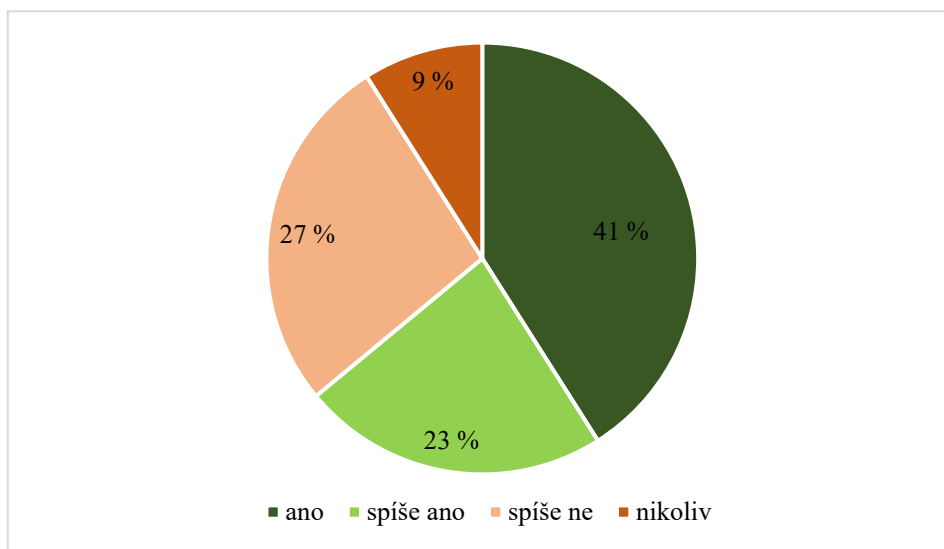
Graf č. 5: Jak vnímá podnik proces podávání žádosti o dotace?

Zdroj: zpracováno autorkou na základě dotazníkového šetření

Polovina dotazovaných podniků uvedla, že proces podání dotací je složitý a časově náročný. Ve 32 % případů nejsou zaměstnanci dostatečně kvalifikovaní pro proces podání dotací, a proto je firma nucena zaplatit si za služby konzultanta.

Graf č. 6: Dokázal by podnik prosperovat bez dotační finanční podpory?

Zdroj: zpracováno autorkou na základě dotazníkového šetření

Firmy v 41 % případů potvrdily, že by dokázaly prosperovat i bez dotační finanční podpory. Nicméně zhruba 27 % firem uvedlo, že by spíše nedokázaly prosperovat, a dokonce 1 firma uvedla, že by v žádném případě nedokázala bez podpory udržet

podnikání. Tato firma je přitom velké zemědělské družstvo. O ekonomickém růstu firmy též vypovídá to, na jaké úrovni je schopna obchodovat. Z dotazovaných firem celkem 6 uvedlo, že obchodují nejen v ČR, ale i se zahraničím, a to ve všech případech s Německem. Geografická blízkost tohoto odběratele je významným faktorem.

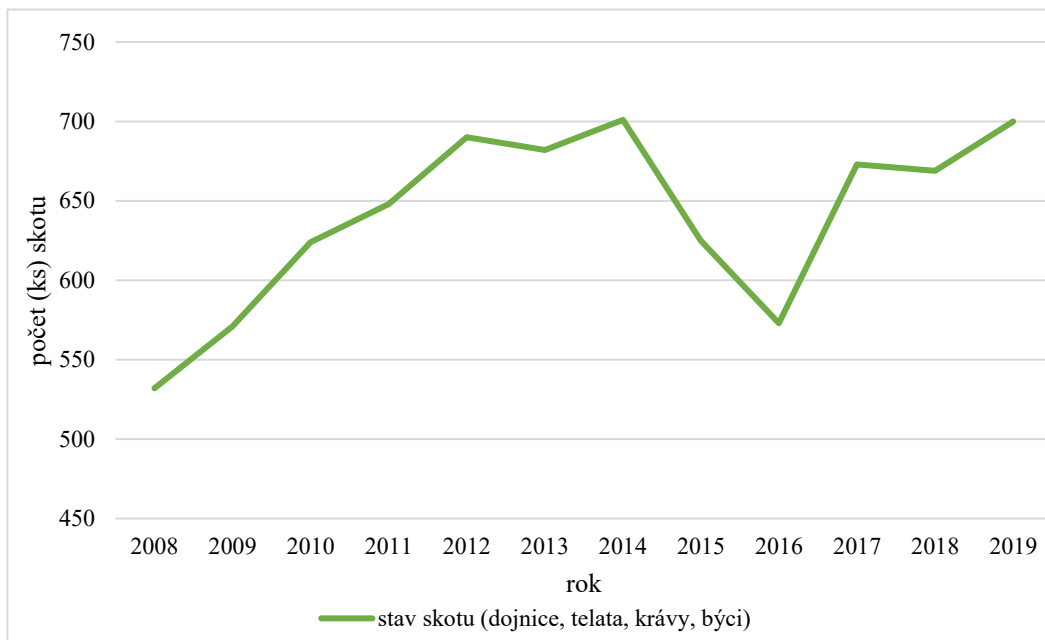
8.4 Vývoj stavů rostlinných komodit a hospodářských zvířat

Z dotazovaných firem se 8 zabývá rostlinnou i živočišnou výrobou a 3 se soustředí pouze na rostlinnou výrobu. Všechny 11 podniků zaškrtnulo, že se věnuje pěstování obilovin (kromě rýže), luštěnin a olejnatých semen. Pěstováním ostatních plodin jiných než trvalých (jetel, vojtěška, krmná kukuřice a ostatní trávy) se zabývají 3 firmy a pěstováním trvalých plodin (jádrové a peckové ovoce, ostatní stromové a keřové ovoce, pěstování koření) se zabývá 6 podniků. V živočišné výrobě se 5 podniků věnuje chovu jiného skotu (jatečný skot a buvoli), 4 podniky chovu mléčného skotu, 3 podniky chovu ovcí a koz, 3 firmy chovu prasat, 2 podniky chovu drůbeže a 2 firmy chovu koní a jiných koňovitých. Podnikatelka Naděžda Boháčková navíc chová hmyz (včely), který patří do kategorie ostatní zvířata. Dále se dle kategorií CZ-NACE 6 podniků věnuje podpůrným činnostem pro zemědělství a posklizňovým činnostem.

Následují informace o vývoji stavů získané z dotazníkového šetření od firem podnikajících v okrese Plzeň-sever. Největší potíže zaznamenává živočišná výroba. Úbytek zvířat postihl celkem 75 % podniků, které se zabývají živočišnou výrobou. Dvě firmy byly nuceny z ekonomických důvodů ukončit chov prasat a jedna firma je momentálně v procesu příprav ukončení chovu. Pro příklad autorka uvede situaci ze Zemědělského družstva Hvozď, které ještě v roce 2013 chovalo zhruba 90 prasat. V této chvíli je stav nulový. Úbytek nastal též u 2 firem v případě mléčného skotu (dojnic). V jednom případě to bylo z důvodu zrušení smlouvy soukromému zemědělcovi ze strany mlékárny. Některé firmy se proto zaměřily spíše na kvalitu mléčného skotu propojenou s ekologickým zemědělstvím. Zaznamenáno bylo též ukončení chovu ovcí a koz a chovu drůbeže. Krizi v živočišné výrobě potvrdila i výpověď soukromého zemědělce Ondřeje Šípka: „Rostlinné komodity se u nás zvedly zhruba o 50 %, živočišné o 70 % klesly“ (osobní komunikace, 18. 2. 2022). Některé firmy se naopak snaží o navyšování stavů zvířat a rozšiřování pozemků, jako např. Žilovská zemědělská. Na této firmě můžeme pozorovat opačný trend vývoje stavů skotu, které se od roku 2008 postupně navyšovaly, až na krátký propad v letech 2015-2016, kdy se firma soustředila spíše na

roslinnou výrobu. Podnik byl však z ekonomických důvodů nucen zrušit chov prasat a drůbeže.

Graf č. 7: Vývoj stavů skotu v podniku Žilovská zemědělská a.s. 2008–2019

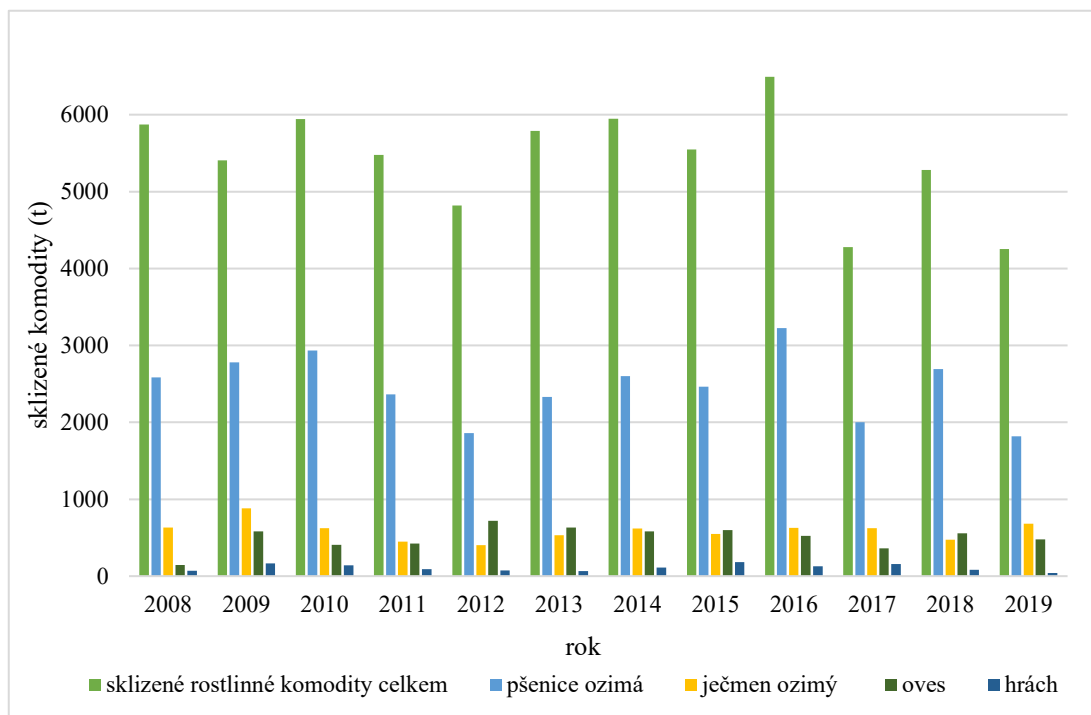

Zdroj: Vaněk (2014, 2019), zpracováno autorkou

Úbytek rostlinných komodit byl zaznamenán pouze v jednom případě. V okrese Plzeň-sever se dle firem, které odpověděly na dotazník, pěstuje nejvíce pšenice ozimá, dále pak řepka olejka, u které je v posledních letech výnos dost proměnlivý. Stablní výnos při sklizni má ječmen ozimý, oves nahý i hrách setý. Některé firmy dobrovolně přešly z pěstování konzumních brambor na ekonomicky zajímavější plodinu, jako je např. řepka ozimá. Pro své potřeby zemědělci pěstují zejména kukuřici na zrno či jetel červený na senáž. Pokud shrneme celkové výnosy jednotlivých plodin za posledních několik roků, jsou hodnoty poměrně proměnlivé. To ovlivňuje i podnikatelskou aktivitu zemědělce, který má v rostlinné výrobě též nejistotu, způsobenou výše zmíněnými projevy sucha. Jedna firma uvedla, že ačkoliv se v roce 2020 vstupní náklady výrazně zvýšily, byla úroda díky meteorologickým podmínkám velice příznivá. Pro příklad je ukázána opět konkrétní situace z Žilovské zemědělské a.s., kde můžeme dle grafu č. 8 vidět, že je vývoj rostlinných komodit od roku 2008 celkem proměnlivý. Úrodu nejspíše ovlivnilo např. sucho z roku 2012. Mírný propad byl zaznamenán i v roce 2009, tedy po hospodářské krizi, nicméně lze jen s těžkostí určit, co přesně způsobilo úbytek sklizených tun v této firmě. Nejspíše to bylo způsobeno i jinými klimatickými či socio-

ekonomickými faktory. Bohužel, nejnovější údaje, které by potvrdily, či vyvrátily vliv koronavirové krize na tento podnik, nebyly k dispozici.

Graf č. 8: Vývoj stavů rostlinných komodit v podniku Žilovská zemědělská a.s. 2008–2019

Zdroj: Vaněk (2014, 2019), zpracováno autorkou

8.5 Problémy při ekologickém hospodaření

Z dotazovaných firem se pouze 2 věnují ekologickému zemědělství. Otázka v dotazníku byla zaměřena na problémy, se kterými se může podnik potýkat při ekologickém hospodaření. Zemědělci se shodli na velkém množství administrativy. Při farmaření je nutné vyplňovat tzv. skladové karty, které zaznamenávají nejrůznější údaje. Jednou za rok je podnikatel vystaven kontrole, která zjišťuje teplotu osiva, vlhkost, klíčivost, smyslový posudek, výskyt škůdců apod. Právě výskyt škůdců a nežádoucích rostlin na poli je velký problém, nejsou totiž suché a kazí celkový průměr vlhkosti zrna. To zapříčiňuje problémy s uskladněním a způsobuje delší čas sušení, čímž se snižují i výnosy. Poloha těchto dvou podniků, resp. půdy, kterou obdělávají, geograficky odpovídá oblastem s přírodním znevýhodněním.

8.6 Ekonomické šoky

Hospodářskou krizi po roce 2008 a její důsledky mohlo posoudit pouze 9 podniků, protože v té době dvě firmy ještě neexistovaly. Z 9 dotazovaných firem pouze 3 potvrdily, že je tato krize ovlivnila, a 6 podniků uvedlo, že žádný zásadní vliv to na chod firmy nemělo. Tato krize byla prohlubována dlouhodobou krizí v živočišné výrobě. Postihnuté firmy upozorňovaly na snížení výkupních cen komodit a zvýšení výrobních nákladů. Jak již bylo nastíněno v předešlé kapitole o vývoji chovu hospodářských zvířat, byly některé firmy nuceny ukončit výrobu z důvodu nerentabilnosti chovu. Podle výsledků dotazníkového šetření byl v okrese Plzeň-sever nejvíce zasažen sektor vepřového masa.

Co se týče koronavirové krize, 5 firem uznalo, že je ovlivnila, a 6 podniků uvedlo, že je výrazným způsobem neovlivnila. Jeden podnik dokonce poznamenal pozitivní efekt, a to takový, že v rodinné farmě bylo naopak více času na hospodaření. Nicméně firmy, které byly zasaženy nejvíce, vyzdvihovaly finanční dopady. Podle mladého podnikatele Michala Petermanna (osobní komunikace, 19. 3. 2022) zdražilo mnoho vstupů, od zemědělské techniky, nákladů na provoz a údržbu strojů, osiva, hnojiva, agrochemie až po náhradní díly. Také uvedl, že se sice zvýšila výkupní cena komodit, avšak je stále velmi velký nepoměr mezi náklady a novými výkupními cenami. V některých případech náklady převyšují cenu zemědělského produktu. Ukázkovým příkladem enormního růstu nákladů jsou aktuální ceny průmyslových hnojiv, kde jejich nákupní cena oproti minulému roku vzrostla o téměř 300 %. Do doby, kdy byl dotazník zprostředkován, se též pozvolna začala projevovat rostoucí inflace způsobená válkou na Ukrajině. Podnikatel též uvedl, že momentálně stráví mnoho času přepočítáváním vstupních nákladů, a hodnotí, zda se vůbec vyplatí jednotlivé komodity pěstovat. Dalším problémem, se kterými se podniky potýkaly, byl nedostatek pracovních sil v určitých časových úsecích. Nemocné lidi neměl kdo zastoupit. Zpomalila se komunikace a chod firmy jako takový, uvedl jeden z podniků. Vzhledem k těmto informacím autorka hodnotí situaci takto: Obě krize se samozřejmě do zemědělství promítly, nicméně ne tak výrazně, jako v jiných oborech, např. finančnictví, službách a cestovním ruchu. Dopad obou krizí na zemědělce nebyl přímý. Krize měly spíše vliv na souhrnnou inflaci vstupních hodnot, a to se poté finálně promítlo do zemědělství.

Závěr

V neposlední řadě je nutné provést syntézu jednotlivých poznatků a zhodnotit tak vývoj zemědělské činnosti v okrese Plzeň-sever od roku 2004 s ohledem na evropské dotace a krátkodobé ekonomické šoky. Nejprve budou zhodnoceny fyzicko-geografické a socio-ekonomické podmínky. Dle shledaných poznatků autorka soudí, že okres má průměrné či lehce podprůměrné podmínky pro rostlinnou a živočišnou výrobu. Toto území nemá tak dobré klimatické předpoklady jako např. jižní Morava či Polabí, nicméně ani tak nepříznivé jako horské oblasti Šumavy či Krkonoš. Nadmořská výška okresu, zejména pak na severozápadě, patří sice k vyšším, avšak právě tyto oblasti mají potenciál ekologického zemědělství. Území je diferenciatně regionalizováno na méně příznivý, horský a ekologičtější sever, a na spíše průmyslový, více nežli jen zemědělský, jih. Jižní část ORP Nýřan je spíše metropolitním zázemím kolem plzeňského jádra. Pro budoucnost bude klíčovým faktorem především množství srážek a dostupnost vodní vláhly v půdě. Krajina na severním Plzeňsku je též poznamenána těžbou kaolinu, která se na některých místech stále rozšiřuje a zabírá tak potencionální lesní i zemědělskou půdu. Okres má výhodnou geografickou polohu pro obchodování s Německem, což potvrdilo i dotazníkové šetření, kdy 6 z 11 zemědělských podniků uvedlo, že právě s touto zemí obchodují. S ohledem na relativně blízkou vzdálenost zahraničí jsou náklady na dopravu příznivé. Potenciál má daná oblast i co do lidských zdrojů, jak vysokoškolsky vzdělaných lidí pro vyšší pozice, tak pro řadové pracovníky, kterým v podstatě stačí i základní vzdělání. Dle struktury nezaměstnanosti od roku 2014 do roku 2021 bylo vypořazováno, že zájem je spíše o méně kvalifikované pracovní pozice, jako např. techniky, řidiče, pěstitele, chovatele apod., a dále, že v době koronavirové krize byl počet nezaměstnaných nižší nežli předtím. Nejspíše tedy někdo našel v zemědělství stabilnější zaměstnání než třeba v ohroženějších gastronomických či hotelových službách. Nastala tedy spíše opačná tendence vývoje. Během ekonomické recese předpokládáme, že v daném období bude počet nezaměstnaných přibývat, tak tomu však v případě zemědělské činnosti nebylo. Ekonomickou krizi po roce 2008 nebylo možné pomocí struktury nezaměstnaných hodnotit, neboť data již nebyla dostupná. Z teoretických předpokladů vyplývá, že tato krize neměla na zemědělský sektor výrazný vliv, což bylo opět potvrzeno dotazníkovým šetřením. Zemědělští podnikatelé ve většině případů uváděli, že na ně dolehla nízká výkupní cena komodit,

zejména v živočišné výrobě, nicméně tento faktor mohl být spíše přidružený, jelikož nízké výkupní ceny masa trápí Česko již od devadesátých let (Hrabák, 2016). Výskyt ekonomické recese bylo potřeba potvrdit konkrétními daty za pomoci různých indikátorů. Kvantitativní výzkum analyzoval ekonomický vývoj od roku 2004 do současnosti prostřednictvím indikátorů HDP na osobu, podíl nezaměstnaných osob či vývoj počtu ekonomických subjektů. Zajímavé je, že i během koronavirové krize započaté v ČR v roce 2020 se počet ekonomických subjektů v okrese Plzeň-sever nadále zvyšoval včetně navýšení počtu zemědělských podnikatelů. V roce 2020 klesl oproti předchozímu roku počet družstev, nicméně v následujícím roce počet opět stoupl. Další rozbory hodnotily stav zemědělství dle sklizených tun rostlinných komodit a dle počtu kusů hospodářských zvířat i počtu tun živé hmotnosti zvířat. Situace byla doplněna informacemi z dotazníkového šetření. Dle teoretických a empirických poznatků můžeme pozorovat, že v okrese, stejně tak jako v Česku, převažuje podíl rostlinné výroby nad živočišnou. Rostlinná výroba je v momentální situaci rentabilnější. I když v dotazníku některé firmy uváděly, že byly nuceny přejít z pěstování např. brambor na více výnosnou plodinu. Okres tak nevyužívá potenciál v pěstování konzumních brambor. Dotace na podporu konzumních brambor představovaly nejmenší finanční částku ze všech programů v roce 2020. Nejvíce zasažen byl v okrese Plzeň-sever sektor vepřového masa, tři z dotazovaných firem potvrdily zrušení chovu z ekonomických důvodů. Přitom chov prasat není podmíněn fyzicko-geografickými faktory, tak jako např. chov skotu, který je vázán na trvalé travní porosty. Situace je však v každé firmě různá, některé podniky prosperují, rozšiřují pozemky, navyšují stavy zvířat a investují, jiné (větší počet) pomalu ukončují výrobu a šetří. Všechny podniky jsou nuceny neustále posuzovat vstupní náklady, které se vlivem inflace každým rokem zvyšují. Rok 2020 přinesl výrazné zdražení cen osiv, hnojiv, ale i pohonných hmot, olejů, náhradních dílů apod. Nárůst cen naštěstí vynahradily příznivější meteorologické podmínky, úroda byla nadprůměrná, což dokládá i tabulka č. 7. V zemědělství je tak mnohem důležitějším faktorem meteorologická situace v daném roce. Proto je důležité, aby EU kladla stále větší důraz na agroenvironmentálně klimatická opatření. Od roku 2004 se podíl orné půdy na severním Plzeňsku snižuje, zatímco podíl trvalých travních porostů roste. Je nutné poznamenat, že podíl nezemědělské půdy též klesá. Zemědělská půda se rozrůstá vlivem růstu trvalých travních porostů. Tento fakt opět podporuje možné budoucí zvýšení stavů zejména skotu. Předposlední kapitola je věnována analýze

poskytnutých evropských dotací v okrese Plzeň-sever v roce 2020. V tomto roce EU investovala do zemědělství v daném regionu celkem 428 300 167 Kč. Hlavním programem je program pro rozvoj venkova, který je dle jednotlivých období rozebrán i v teoretické části. Rozpočet EU na SZP se vlivem přibírání nových členských států neustále snižuje. Snižuje se jak finanční částka v absolutních číslech, tak podíl na celkovém rozpočtu. Stěžejní je pro toto téma tabulka č. 11, která ukazuje údaje o jednotlivých programech neboli typech opatření v okrese. Firma, která získala největší finanční podporu v roce 2020, byla Úněšovský statek a.s. Tato společnost si dlouhodobě udržuje pozici konsolidovaného hospodářského celku. Podnik se zajímá o udržitelné zemědělství včetně opatření pro klima, vodu, krajinu, půdu, ale i o dobré životní podmínky zvířat i zaměstnanců. Největší množství financí je poskytováno přímými platbami opatřením SAPS, které je vztahováno k výměře zemědělské půdy. Podniky se shodly na zlepšení situace v zemědělství ohledně dotací po roce 2004. Většina firem však vnímá proces podání žádosti o dotace jako velmi složitý, v některých případech si podnik musí připlatit za služby konzultanta. Zhruba 36 % firem přiznalo, že by spíše nebyly schopny bez dotací prosperovat. Ačkoliv EU v jistém smyslu omezuje zemědělské podnikatele, např. regulacemi spojenými s hygienickými podmínkami či podmínkami pro kvalitnější život zvířat, snaží se toto společenství o komplexní a udržitelný rozvoj zemědělské činnosti, o podporu těch podniků, které smýšlí environmentálně, ekonomicky i sociálně.

Tato práce měla několik úskalí, hlavně v analytické části, kdy některá data nebyla dostupná na okresní úrovni, a proto bylo obtížné situaci v čase zhodnotit. Jako možnost dalšího výzkumu do budoucna autorka navrhuje zhodnotit, zda a jak konkrétně měla vliv na zemědělství válka na Ukrajině. Rusko i Ukrajina jsou jedni z nejvýznamnějších exportérů obilí na světě. Největší dopady nejspíše pocítí již zaostalé státy severní Afriky či státy Blízkého východu, nicméně i na vyspělejší regiony EU bude mít pravděpodobně tato situace vliv. Již teď v dubnu 2022 je zřejmé, že míra inflace rychle roste, což pro zemědělské podniky znamená opětovné zvýšení cen vstupních komodit. V důsledku toho může spotřebitel očekávat zvýšení cen základních potravin.

Seznam použitých zdrojů

- Agrární komora České republiky (2020). *Zemědělské sucho v České republice – vývoj, dopady a adaptace*. Praha, Česko. Dostupné 22. 3. 2022 z <https://www.intersucho.cz/userfiles/file/ZemedelskeSucho.pdf>
- Baráková, B. (2010). *Financování Společné zemědělské politiky se zaměřením na Českou republiku* (Disertační práce). Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta, Česká republika.
- Bičík, I., & Jeleček, L. (2009). Land use nad landscape changes in Czechia during the period of transition 1990-2007. *Geografie – Sborník ČGS*. 114(4), 263-281. doi: 0.37040/geografie2009114040263
- Bojnec, Š., & Ferto I. (2018). Economic crisis and the fragility of comparative advantage in European agriculture. *German Journal of Agricultural Economics*, 67(3), 147-159. doi: 10.22004/ag.econ.309979
- Česká národní banka (2021). *Covid na českém trhu práce*. Dostupné 10. 4. 2022 z https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Covid-na-ceskem-trhu-prace/
- Česká televize (2018). *Ekonomika: Jak chamtivost změnila sen o bydlení na noční můru? Vše, co potřebujete vědět o vzniku světové ekonomické krize*. Dostupné 25. 2. 2022 z <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2577709-jak-chamtivost-zmenila-sen-o-bydleni-na-nocni-muru-vse-co-jste-chteli-vedet-o>
- Český hydrometeorologický ústav (2020). *Mapy charakteristik klimatu*. Dostupné 30. 1. 2022 z <https://www.chmi.cz/historicka-data/pocasi/mapy-charakteristik-klimatu>
- Český statistický úřad (2005). *Sčítání lidu, domů a bytů 2001: Plzeň-sever*. Dostupné 29. 1. 2022 z <https://www.czso.cz/staticke/sldb/sldb2001.nsf/tabx/cz0325>
- Český statistický úřad (2009). *Postavení venkova v Plzeňském kraji*. Dostupné 22. 1. 2022 z <https://www.czso.cz/documents/10180/20535514/13-321361-09.pdf/6352ec80-798e-40d4-b247-7d13ba3a0e26?version=1.0>
- Český statistický úřad (2010). *Pravidelně zaměstnaní pracující v zemědělství podle věkových skupin*. Dostupné 12. 4. 2022 z <https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/16416828+212911182.pdf/16a31d67-05c5-4fe3-9395-7f5e3e8c5574?version=1.0>

Český statistický úřad (2018a). *Struktura zemědělských podniků vyjádřená ve třídách ekonomické velikosti*. Dostupné 12. 2. 2022 z

<https://www.czso.cz/documents/10180/79535242/27016818k02cz.pdf/ea95599-31e7-4865-9dff-2f59fcd59f02?version=1.1>

Český statistický úřad (2018b). *Organizační statistika v Plzeňském kraji k 31. 12. 2018*. Dostupné 13. 2. 2022 z <https://www.czso.cz/csu/xp/organizacni-statistika-v-plzenskem-kraji-k-31122018>

Český statistický úřad (2020a). *Pracující v zemědělství celkem*. Dostupné 14. 4. 2022 z <https://www.czso.cz/documents/10180/142813731/27016621007.pdf/ee3ec9e6-4fa0-4d3f-aa83-7af11c98d61a?version=1.1>

Český statistický úřad (2020b). *Ekonomické subjekty v Plzeňském kraji k 30. 9. 2020*. Dostupné 21. 3. 2022 z <https://www.czso.cz/csu/xp/ekonomicke-subjekty-v-plzenskem-kraji-k-30-9-2020>

Český statistický úřad (2020c). *Vše o území: demografický vývoj*. Dostupné 20.4. z <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi#w%5Bk%5D=pvw&w%5Bp%5D=&w%5Bh%5D=>

Český statistický úřad (2021). *Vlastní výběr: Ekonomické subjekty podle převažující činnosti CZ-NACE*. Dostupné 16. 2. 2022 z

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&f=TABULKA&z=T&skupId=3771&filtr=G%7EF_M%7EF_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_U%7E401_null_&katalog=all&pvo=ORG03&pvo=ORG03&str=v387&v=v7__null__null__null&u=v387__VUZEMI__101__40398

Český statistický úřad (2022a). *Statistiky: Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci úřadu práce*. Dostupné 20. 3. 2022 z

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&pvo=ZAM09&str=v171&c=v3~3__RP2021&u=v171__VUZEMI__101__40398

Český statistický úřad (2022b). *Statistiky: Balance půdy*. Dostupné 20. 3. 2022 z

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30842&pvo=ZPR15&str=v40&u=v40__VUZEMI__101__40398#w=

Český statistický úřad (2022c). *Statistiky: Živočišná výroba a užitkovost v Plzeňském kraji*. Dostupné 20. 3. 2022 z

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=2889&katalog=30840&pvo=ZEM09&pvo=ZEM09&u=v150__VUZEMI__100__3042#w=

Český statistický úřad (2022d). *Statistiky: Stavby hospodářských zvířat v Plzeňském kraji*. Dostupné 20. 3. 2022 z

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=2746&katalog=30840&pvo=ZEM06A&pvo=ZEM06A&evo=v937__!__ZEM06A-20022018-PL__1#w=

Český statistický úřad (2022e). *Vlastní výběr: Sklizeň zemědělských plodin*. Dostupné

20. 3. 2022 z https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=386&katalog=30840&pvo=ZEM02R&pvo=ZEM02R&evo=v2627__!__ZEM02G-sklizen1__1&u=v2630__VUZEMI__100__3042

Český statistický úřad (2022f). *Vlastní výběr: Hrubý domácí produkt v regionech soudržnosti a krajích*. Dostupné 20. 3. 2022 z

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=706&katalog=30832&pvo=NUC05-S1az4&pvo=NUC05-S1az4&str=v117>

Český statistický úřad (2022g). *Podíl nezaměstnaných osob v ČR a krajích, 2005-2021*. Dostupné 18. 3. 2022 z

https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_podil_nezamestnanych

Český statistický úřad (2022h). *Ekonomické subjekty podle vybraných právních forem v okrese Plzeň-sever*. Dostupné 20. 3. 2022 z

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=3769&filtr=G%7EF_M%7EF_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_U%7E401__null__&katalog=all&pvo=ORG01&pvo=ORG01&str=v387&v=v7__KODAKT__571__1&u=v387__VUZEMI__101__40398#w=

Český statistický úřad (2022i). *Vlastní výběr: Zaměstnání dle CZ-NACE v Plzeňském kraji*. Dostupné 23. 3. 2022 z <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=100&uroven=30&w=>

- Český statistický úřad (2022j). *Vlastní výběr: Spotřeba hnojiv za hospodářský rok dle krajů ČR v hospodářském roce 2020/21*. Dostupné 15. 2. 2022 z https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=2542&katalog=30840&pvo=ZEM12&pvo=ZEM12&evo=v272 !_ZEM11KG_1&c=v274~1__RP2020RK2021MP07MK06DP01DK30
- Český statistický úřad (2022k). *Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle nejvyššího dosaženého vzdělání, krajů a okresů*. Dostupné 15. 4. 2022 z <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=SLD210072-OK2&z=T&f=TABULKA&skupId=4292&katalog=33519&pvo=SLD210072-OK2>
- Český úřad zeměměřičský a katastrální (2021). *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky: Ročenka půdního fondu 2021*. Praha. Dostupné 2. 2. 2022 z https://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka_pudniho_fondu_2021.aspx
- Evropská komise (2017). *Politiky Evropské unie: Zemědělství. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie*. Dostupné 27. 2. 2022 z <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/f08f5f20-ef62-11e6-8a35-01aa75ed71a1>
- Evropská komise (2022). *Nová SZP: 2023–2027*. Dostupné 1. 4. 2022 z https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/income-support/additional-optional-schemes/voluntary-coupled-support_cs
- Evropská rada (2022). *Infografika – Společná zemědělská politika (SZP)*. Dostupné 27. 2. 2022 z <https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/common-agricultural-policy-cap/>
- Evropská unie (2022). *Historie EU. Oficiální internetová stránka EU*. Dostupné 19. 2. 2022 z https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_cs
- Götz, A., & Novotná, M. (1996). *Geografie zemědělství ČR*. Plzeň, Česko: Západočeská univerzita v Plzni.
- Harris, D., & Fuller, D. (2014). *Agriculture: Definition and Overview*. Encyclopedia of Global Archaeology. Springer, New York. Dostupné z https://doi.org/10.1007/978-1-4419-0465-2_64
- Hnát, S. (2017). *Historie Jednotného zemědělského družstva v Žilově*. Plzeň, Česko: Kletr.

- Holanová, T., & Hovorka, J. (2012). *Aktuálně.cz: Zdražení vajec: Češi zaspali, na přípravu měli 12 let*. Dostupné 24. 2. 2022 z <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/ceska-ekonomika/zdrazeni-vajec-cesi-zaspali-na-pripravu-meli-12-let/r~i:article:736220/>
- Hrabák, J., & Zagata, L. (2020). Rozvoj a regionální diferenciacie ekologického zemědělství v Česku. *Geografie*, 125(1), 69-92.doi:10.37040/geografie2020125010069
- Hrabák, J. (2016). *Multifunkční zemědělství v Česku po vstupu do Evropské unie: konceptualizace, vývoj a regionální diferenciacie* (Disertační práce). Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Česká republika.
- Jančák, V., & Götz, A. (1997). Územní diferenciacie českého zemědělství a její vývoj. Praha, Česko: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy.
- Konečný, O., & Hrabák, J. (2016). Česká a Slovenská geografie zemědělství: Transformace, vstup do Evropské unie... A dál? Multifunkcionalita? *Geografický časopis*. 68(2), 151-169.
- Krtička, L., & Žufan, P. (2021). *Vymezení oblastí s přírodními omezeními (ANC) pro zemědělskou výrobu včetně přechodně podporovaných oblastí do roku 2020*. Atlas rozvoje venkova. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita. Dostupné 12. 4. 2022 z <https://atlasvenkova.osu.cz/mapove-vystupy/>
- Krtička, L., Žufan, P., & Dvořák, P. (2021). *Zemědělská půda v režimu ekologického zemědělství v roce 2019 na úrovni obcí a obcí s rozšířenou působností*. Atlas rozvoje venkova. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita. Dostupné 15. 3. 2022 z <https://atlasvenkova.osu.cz/mapove-vystupy/>
- Kurzy.cz (2022). *Obchodní rejstřík, rejstřík firem v ČR*. Dostupné 2. 3. 2022 z <https://rejstrik-firem.kurzy.cz/>
- Lepič, M., Koucký, J., Ryška, R., & Zelenka, M. (2015). *Vývoj a změny kvalifikačních potřeb trhu práce v ČR v letech 2000-2025*. Praha, Česko: NÚV.
- Masarykova univerzita (2015). *Lokalizační faktory zemědělství*. Dostupné 30. 1. 2022 z https://is.muni.cz/el/ped/jaro2015/Ze0024/um/_GVS07-lokalizacni_faktory_zemedelstvi.pdf

Matušková, A., & Rousová, M. (2014). *Humánní geografie*. Plzeň, Česko: Západočeská univerzita v Plzni

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022). *Struktura nezaměstnanosti podle profese a věku*. Vizualizace. Dostupné 20. 3. 2022 z <https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace14>

Ministerstvo pro místní rozvoj (2022). *DotaceEU.cz: Zastřešující portál Evropských strukturálních a investičních fondů v ČR*. Dostupné 1. 3. 2022 z <https://www.dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/informace-o-fondech>

Ministerstvo zemědělství (2008). *Konference Zemědělského svazu hodnotila aktuální situaci v zemědělství*. Tiskové zprávy. Dostupné 25. 2. 2022 z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2008_tz-081106-konference-zemedelskeho-svazu.html

Ministerstvo zemědělství (2009a). *Vláda odsouhlasila pomoc zemědělcům proti dopadům ekonomické krize*. Tiskové zprávy. Dostupné 25. 2. 2022 z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2009_tiskova-zprava-090126-vlada-odsouhlasila-pomoc-zemedelcum.html

Ministerstvo zemědělství (2009b). *Možnost posunu splátek uleví zemědělcům*. Tiskové zprávy. Dostupné 25. 2. 2022 z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2009_tiskova-zprava-091130-posun-splatek.html

Ministerstvo zemědělství (2009c). *Více než miliarda eur má pomoci evropskému zemědělství z krize, flexibilita zaručí její smysluplné využití*. Tiskové zprávy. Dostupné 25. 2. 2022 z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/_obsah_cz_mze_ministerstvo-zemedelstvi_zahranicni-vztahy_cr-a-evropska-unie_predsednictvi-v-rade-eu_tiskove-zpravy-cz-pres_ts-predsednictvi-090324-vice-nez-miliarda-eur-ma-pomoci.html

Ministerstvo zemědělství (2013a). *Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky*. Dostupné 27. 2. 2022 z <https://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy-cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/vznik-vyvoj-a-reformy-spolecne/>

Ministerstvo zemědělství (2013b). *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013*. Praha. Dostupné 1. 3. 2022 z

https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fefafd%2F1393415127062.pdf

Ministerstvo zemědělství (2015a). *Chovatelé dojných krav a prasnic dostanou navíc 604 milionů korun*. Tiskové zprávy. Dostupné 25. 2. 2022 z

https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_chovatele-dojnych-krav-a-prasnic.html

Ministerstvo zemědělství (2015b). *Zelená nafta poteče i do živočišné výroby*. Tiskové zprávy. Dostupné 25. 2. 2022 z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_zelena-nafta-potece-i-do-zivocisne.html

Ministerstvo zemědělství (2016). *Ministr zemědělství Jurečka: Připravujeme další pomoc živočišné výrobě, která je v celoevropské krizi*. Tiskové zprávy. Dostupné 25. 2. 2022 z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2016_ministr-zemedelstvi-jurecka-pripavujeme.html

Ministerstvo zemědělství (2018). *Situační a výhledová zpráva Půda*. Praha. Dostupné 31. 1. 2022 z https://eagri.cz/public/web/file/611976/SVZ_Puda_11_2018.pdf

Ministerstvo zemědělství (2020a). *Ministerstvo zemědělství vyplatí potravinářům kompenzace za Covid-19*. Vláda na to uvolní až 3 miliardy korun. Tiskové zprávy. Dostupné 25. 2. 2022 z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2020_ministerstvo-zemedelstvi-vyplati.html

Ministerstvo zemědělství (2020b). *Ročenka ekologického zemědělství 2020*. Praha. Dostupné 20. 3. 2022 z:

https://eagri.cz/public/web/file/697723/Rocenka_ekologickeho_zemedelstvi_2020_web.pdf

Ministerstvo zemědělství (2021a). *Situační a výhledová zpráva Půda*. Praha. Dostupné 31. 1. 2022 z https://eagri.cz/public/web/file/697802/Puda_2021_Web.pdf

Ministerstvo zemědělství (2021b). *Zemědělství 2020*. Praha. Dostupné 31. 1. 2022 z https://eagri.cz/public/web/file/680643/Zemedelstvi_2020.pdf

Ministerstvo životního prostředí (2022). *Půdní mapy: Plzeňský kraj*. Dostupné 30. 1. 2022 z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/pudni_mapy/\\$FILE/OOOPK-Plzensky_%20kraj-20131128.gif](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/pudni_mapy/$FILE/OOOPK-Plzensky_%20kraj-20131128.gif)

Novotná, M. (2014). Zemědělství v Plzeňském kraji. In, A. Matušková a kol., *Geografie Plzeňského kraje* (s. 32-44). Plzeň, Česko: Západočeská univerzita v Plzni.

Paličková, I., & Kuchyňková, P. (2021). *Euroskop.cz: ČR a EU – zemědělství*. Dostupné 24. 2. 2022 z <https://euroskop.cz/evropska-unie/cr-a-eu/clenstvi-cr-v-eu/cr-a-politiky-eu/cr-a-eu-zemedelstvi/>

Pileček, J., & Müller, J. (2010). Regionální disparity ve vývoji nezaměstnanosti v období hospodářské krize. *Regionální disparity a hospodářské subjekty v územním rozvoji*. Ostrava. 74-87. Dostupné 24. 2. 2022 z https://www.researchgate.net/publication/277326216_Regionalni_disparity_ve_vyvoji_nezamestnanosti_v_obdobi_hospodarske_krize

Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje (2014). *Program rozvoje Plzeňského kraje 2014+*. Dostupné 18. 3. 2022 z https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/prpk_1.pdf

Rosa, L., Chiarelli, D., Rulli, M., Dellangelo, J., & D'odorico, P. (2020). Global agricultural economic water scarcity. *Science Advances*, 18(6). doi: 10.1126/sciadv.aaz6031

Státní veterinární správa (2022). *Nákazy zvířat: Africký mor prasat*. Dostupné 25. 2. 2022 z <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/nakazova-situace-amp-v-evrope-a-v-cr/>

Státní zemědělský intervenční fond (2016a). *Informace pro žadatele – SZP 2016*. Dostupné 1. 3. 2022 z https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fplatby_na_zaklade_jz%2Fsaps%2Fsaps%2F1457094214311.pdf

Státní zemědělský intervenční fond (2016b). *Informace pro žadatele – SZP 2016: Dobrovolné podpory vázané na produkci (VCS)*. Dostupné 2. 3. 2022 z https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fplatby_na_zaklade_jz%2Fsaps%2Fvcs%2F1457094250990.pdf

Státní zemědělský intervenční fond (2017). *Zpráva o změnách v greeningu*. Dostupné 1. 3. 2022 z https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fplatby_na_zaklade_jz%2Fsaps%2Fgreening%2F1503564200276.pdf

Státní zemědělský intervenční fond (2022a). *Program rozvoje venkova 2007-2013*. Dostupné 1. 3. 2022 z <https://www.szif.cz/cs/program-rozvoje-venkova>

Státní zemědělský intervenční fond (2022b). *Program rozvoje venkova 2014-2020*. Dostupné 1. 3. 2022 z <https://www.szif.cz/cs/prv2014>

Státní zemědělský intervenční fond (2022c). *SZIF vydává rozhodnutí na Přechodné vnitrostátní podpory, Greening a pro mladé zemědělce*. Tisková zpráva. Dostupné 1. 3. 2022 z https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fplatby_n_a_zaklade_jz%2Fsaps%2Fmz%2F1642402321423.pdf

Státní zemědělský intervenční fond (2022d). *Seznam příjemců dotací: okres Plzeň-sever*. Dostupné 2. 3. 2022 z https://www.szif.cz/cs/seznam-prijemcu-dotaci?name=&nuts4=CZ0325&obec=&opatr=&cod=&cdo=&year=2020&filter=filter&page=1&asc=asc&sortby=%2FBIC%2FZC_F201#

Státní zemědělský intervenční fond (2022e). *M10 Agroenvironmentálně-klimatické opatření (AEKO)*. Dostupné 31. 3. 2022 z: <https://www.szif.cz/cs/prv2014-m10#>

The World Bank (2021) *Employment in agriculture (% of total employment) (modeled ILO estimate) - European Union, Czech Republic, Austria, Spain*. Dostupné 4. 12. 2021 z <https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS?locations=EU-CZ-AT-ES&start=2000>

Úřad vlády České republiky (2022). *Euroskop.cz: Fondy pro zemědělce a rybáře*. Dostupné 1. 3. 2022 z <https://euroskop.cz/ja-a-eu/fondy/prehled-fondu/fondy-pro-zemedelce-a-rybare/>

Ústav výzkumu globální změny AV ČR (2022). *InterSucho.cz. Odhadované dopady sucha na výnos hlavních plodin*. Dostupné 15. 3. 2022 z <https://www.intersucho.cz/cz/?map=3&from=2022-02-17&to=2022-03-17¤t=2022-03-10>

Ústav zemědělské ekonomiky a informací (2020). *Zpráva o stavu zemědělství za rok 2019: „Zelená zpráva“*. Dostupné 18. 3. 2022 z <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/publikace-a-dokumenty/zelene-zpravy/>

- Vaněk, Z. (2014). *Žilovská zemědělská a.s.: Výroční zpráva 2014*. Dostupné 3. 4. 2022 z <http://zilovska.cz/wp-content/uploads/2020/10/2020-10-02-V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-za-rok-2019-scan-1.pdf>
- Vaněk, Z. (2019). *Žilovská zemědělská a.s.: Výroční zpráva 2019*. Dostupné 3. 4. 2022 z <https://adoc.pub/vaeni-akcionai-vyroni-zpravu-za-rok-2014-v-oblasti-ivoine-vy.html>
- Vošta, M. (2014). The food market in the CR and its regulation within the framework of the EU agricultural policy. *Agricultural Economics (Czech Republic)*, 60, 279-286. doi:10.17221/103/2013-AGRICECON
- Zachová, A. (2021). *Aktuálně.cz: Nová zemědělská politika EU je vítězstvím agrární lobby, stěžují si malí farmáři*. Dostupné 1. 4. 2022 z <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/nova-zemedelska-politika-eu-je-vitezstvim-agrarni-lobby-stez/r~f4733e4adb3c11ebbc3f0cc47ab5f122/>
- Zemědělský svaz České republiky (2022). *K výši produkce masa a nákupu mléka a živočišné výroby u podniků právnických a fyzických osob v zemědělství ČR*. Dostupné 18. 3. 2022 z <https://www.zscr.cz/clanek/k-vysi-produkce-masa-a-nakupu-mleka-a-zivocisne-vyroby-u-podniku-pravnickych-a-fyzickych-osob-v-zemedelstvi-cr-7038>
- Ženka, J., & Hatesohl, G. (2021). *Ekonomická odolnost regionů ve fázi recese: období 6/2008–2/2010*. Atlas rozvoje venkova. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita. Dostupné 18. 3. 2022 z: <https://atlasvenkova.osu.cz/mapove-vystupy/>
- Ženka, J., & Pavlík, A. (2021). *Podíl zaměstnanosti v zemědělství ve venkovských oblastech na úrovni SO ORP v roce 2017*. Atlas rozvoje venkova. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita. Dostupné 20. 3. 2022 z: <https://atlasvenkova.osu.cz/mapove-vystupy/>

Seznam zkratek

AMP Africký mor prasat

ANC Oblasti s přírodními nebo jinými zvláštními znevýhodněními (*Areas with Natural Constraints*)

CZ-NACE Zkratka pro klasifikaci ekonomických činností

ČHMÚ Český hydrometeorologický úřad

ČR Česká republika

ČSÚ Český statistický úřad

ČUZK Český úřad zeměměřičský a katastrální

EAGF Evropský zemědělský záruční fond

ENRF Evropský námořní a rybářský fond

EU Evropská unie

EZFRV Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

HDP Hrubý domácí produkt

LFA Méně příznivé oblasti (*Less Favoured Areas*)

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

MZe Ministerstvo zemědělství

PGRLF Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

PHARE Program pro pomoc nově se transformujícím zemím bývalého Sovětského svazu (*Pologne-Hongrie Actions pour la Reconversion Economique*)

PPO Přechodně podporované oblasti

PRV Program rozvoje venkova

RVHP Rada vzájemné hospodářské pomoci

SAPS Jednotná platba na plochu (*Single Area Payment Scheme*)

SZIF Státní zemědělský intervenční fond

SZP Společná zemědělská politika

VCS Dobrovolná podpora vázaná na produkci (Voluntary Coupled Support)

ZD Zemědělské družstvo

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Struktura nezaměstnanosti v okrese Plzeň-sever dle zemědělských profesí a věku v letech 2014-2017.....	38
Tab. č. 2: Struktura nezaměstnanosti v okrese Plzeň-sever dle zemědělských profesí a věku v letech 2018-2021.....	39
Tab. č. 3: Ekonomické subjekty podle převažující činnosti v zemědělství, lesnictví, rybnářství v jednotlivých okresech Plzeňského kraje k 30.9. 2020.....	40
Tab. č. 4: Ekonomické subjekty dle převažující činnosti CZ-NACE Zemědělství, lesnictví, rybnářství v okrese Plzeň-sever v letech 2010-2021.....	40
Tab. č. 5: Ekonomické subjekty podle vybraných právních forem v okrese Plzeň-sever v letech 2010-2021.....	41
Tab. č. 6: Zemědělské subjekty dle právní formy v Plzeňském kraji v roce 2020.....	41
Tab. č. 7: Sklizeň vybraných rostlinných komodit v Plzeňském kraji v letech 2004-2021.....	42
Tab. č. 8: Živočišná výroba a užitkovost v Plzeňském kraji v letech 2004-2021.....	43
Tab. č. 9: Stav hospodářských zvířat (ks) v Plzeňském kraji v letech 2004-2021.....	43
Tab. č. 10: Bilance půdy v okrese Plzeň-sever v letech 2004-2020.....	44
Tab. č. 11: Poskytnuté evropské dotace dle opatření v okrese Plzeň-sever v roce 2020.....	45
Tab. č. 12: Vybrané zemědělské subjekty a poskytnuté evropské dotace v roce 2020.....	49

Seznam obrázků a grafů

Obrázek č. 1: Oblasti s přírodními omezeními (ANC) v okrese Plzeň-sever.....	17
Graf č. 1: Zastoupení druhů pozemků v okrese Plzeň-sever v roce 2020.....	19
Graf č. 2: HDP na obyvatele (Kč) v Česku a Plzeňském kraji v letech 2004-2020.....	36
Graf č. 3: Podíl nezaměstnaných osob (%) v okrese Plzeň-sever a v Česku v letech 2005-2021.....	37
Obrázek č. 2: Poloha a výměra obhospodařované půdy subjektů, které se zařadily do dotazníkového šetření ve srovnání s přírodními omezeními (ANC) v okrese Plzeň-sever.....	50
Graf č. 4: Podíl dotazovaných zemědělských subjektů dle výměry obhospodařované půdy.....	51
Graf č. 5: Jak vnímá podnik proces podání dotací?.....	53
Graf č. 6: Dokázal by podnik prosperovat bez dotační finanční podpory?.....	53
Graf č. 7: Vývoj stavů skotu v podniku Žilovská zemědělská a.s. 2008–2019.....	55
Graf č. 8: Vývoj stavů rostlinných komodit v podniku Žilovská zemědělská a.s. 2008–2019.....	56

|

Seznam příloh

Příloha A: Oblasti s přírodními a jinými zvláštními znevýhodněními

Příloha B: Dotazník

Příloha A: Oblasti s přírodními a jinými zvláštními znevýhodněními

„Kritéria pro stanovení oblastí s přírodními a jinými zvláštními znevýhodněními

- horské ANC – obce nebo k. ú. s průměrnou nadmořskou výškou nad 600 m n. m. nebo s výškou 500 až 600 m n. m. a zároveň se svažítostí vyšší než 15 % na ploše větší než 50 % celkové výměry půdy v obci nebo k. ú. Dále byly za účelem zachování celistvosti do horských oblastí zařazeny obce nebo k. ú. nesplňující kritéria, avšak vyskytující se uvnitř vymezené horské oblasti, a obce a k. ú. po obvodu vymezené horské oblasti, které nesplňují jedno kritérium, avšak výrazně přesahují kritérium druhé.

Horské ANC jsou dále diferencovány do 5 dílčích kategorií (H1 až H5), a to podle nadmořské výšky, kde se projevuje vliv zkrácené vegetační doby na ekonomiku plodin, a případně svažítosti.

- ostatní ANC – vymezení ANC-O probíhá ve dvou krocích.

V 1. kroku se posuzuje, zda je alespoň 60 % zemědělské půdy obce znevýhodněno vlivem některého z následujících kritérií: nízká teplota, suchost, omezené odvodňování půdy, nepříznivá struktura a skeletovitost, mělká hloubka zakořenění, špatné chemické vlastnosti půdy a příkrý svah.

Ve 2. kroku dochází k vyřazování obcí, které své znevýhodnění překonaly formou investičních opatření (odvodňovací systémy) nebo příznivou hodnotou normativní produktivity půdy (vyloučeny jsou obce dosahující 80 % a více průměrné hodnoty ČR bez horských oblastí).

Ostatní ANC se dále dělí na tři dílčí kategorie (O1 až O3), a to s ohledem na přírodní znevýhodnění definované prostřednictvím kritérií použitých v 1. kroku v konkrétním katastrálním území. Při diferenciaci bylo zohledněno, že případný výskyt dvou a více znevýhodňujících kritérií na jedné ploše může vést ke zvýšeným nákladům při obhospodařování pozemku.

- specifické ANC – obce a k. ú., které nejsou zařazeny do horských oblastí ANC ani ostatních oblastí ANC a které mají výnosnost zemědělské půdy nižší než 80 % průměru ČR horských oblastí nebo s výnosností zemědělské půdy v rozmezí 80–90 % průměru a zároveň se sklonitostí vyšší než 7° na 50 % zemědělské půdy obce nebo k. ú. Specifické oblasti se dále nerozlišují.“ (MZe, 2018, s. 94)

Příloha B: Dotazník

DOTAZNÍK PRO PODNIKY SPECIALIZUJÍCÍ SE NA ZEMĚDĚLSKOU ČINNOST ZA ÚČELEM VÝZKUMU K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

NÁZEV PODNIKU:

ROK VZNIKU PODNIKU:

1. JAKÁ JE PRÁVNÍ FORMA PODNIKÁNÍ:

- OSVČ
- společnost s ručením omezením
- akciová společnost
- komanditní společnost
- veřejná obchodní společnost

2. JAKÝMI KATEGORIEMI EKONOMICKÝCH ČINNOSTÍ CZ-NACE 01 ROSTLINNÁ A ŽIVOČIŠNÁ VÝROBA, MYSLIVOST A SOUVISEJÍCÍ ČINNOSTI SE PODNIK ZABÝVÁ:

- 011 - Pěstování plodin jiných než trvalých
 - 0111 - Pěstování obilovin (kromě rýže), luštěnin a olejnatých semen
 - 0112 - Pěstování rýže
 - 0113 - Pěstování zeleniny a melounů, kořenů a hlíz
 - 0114 - Pěstování cukrové třtiny
 - 0115 - Pěstování tabáku
 - 0116 - Pěstování pradných rostlin
 - 119 - Pěstování ostatních plodin jiných než trvalých
- 012 - Pěstování trvalých plodin
- 013 - Množení rostlin
- 014 - Živočišná výroba

- 0141 - Chov mléčného skotu
- 0142 - Chov jiného skotu
- 0143 - Chov koní a jiných koňovitých
- 0144 - Chov velbloudů a velbloudovitých
- 0145 - Chov ovcí a koz
- 0146 - Chov prasat
- 0147 - Chov drůbeže
- 0149 - Chov ostatních zvířat
- 015 - Smíšené hospodářství
- 016 - Podpůrné činnosti pro zemědělství a posklizňové činnosti
 - 0161 - Podpůrné činnosti pro rostlinnou výrobu
 - 0162 - Podpůrné činnosti pro živočišnou výrobu
 - 0163 - Posklizňové činnosti
 - 0164 - Zpracování osiva pro účely množení

3. VELIKOST PODNIKU DLE VÝMĚRY OBHOSPODAŘOVANÉ PŮDY:

- do 5 ha
- 5-10 ha
- 10-50 ha
- 50-100 ha
- 100-500 ha
- 500-1000 ha
- 1 000–2 000 ha
- 2 000 ha a více

4. POČET ZAMĚSTNANCŮ:

- mikropodnik do 10 zaměstnanců
- malý podnik do 11-49 zaměstnanců
- střední podnik 50-249 zaměstnanců
- velký podnik od 250 zaměstnanců

5. JAK VNÍMÁ PODNIK DLOUHODOBÝ TREND ÚBYTKU ZAMĚSTNANCŮ V ZEMĚDĚLSTVÍ:

6. POROVNEJTE VZTAH MÍSTA SÍDLA PODNIKU A MÍSTA PŮSOBENÍ: (např. podnik sídlí v Trnové, ale obhospodařuje pozemky i v Krašovicích)

7. VNÍMÁTE ZLEPŠENÍ SITUACE OHLEDNĚ DOTACÍ PO ROCE 2004 – VSTUPU DO EU? (pokud nemáte zkušenosti z té doby, neodpovídejte)

8. JAK VNÍMÁTE PROCES PODÁNÍ DOTACÍ:

- velmi složitá administrativa, časově náročné
- zaměstnanci nejsou dostatečně kvalifikovaní pro podání dotací, proto musí firma požádat o služby konzultanta pro zpracování žádostí o dotace
- přehledné, nekomplikované, časově nenáročné

9. DOKÁZAL BY VÁŠ PODNIK PROSPEROVAT BEZ DOTAČNÍ FINANČNÍ PODPORY?

- ano spíše ano spíše ne nikoliv

10. ZHODNOŤTE VÝVOJ STAVŮ KONKRÉTNÍCH ROSTLINNÝCH KOMODIT ČI HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT V PODNIKU OD ROKU 2004: (pokud se podnik živočišnou/rostlinnou výrobou nezabývá, neodpovídejte)

11. S JAKÝMI PROBLÉMY SE PODNIK POTÝKÁ, POKUD SE PLNĚ ČI Z ČÁSTI VĚNUJE EKOLOGICKÉMU ZEMĚDĚLSTVÍ? (pokud se ekologickým zemědělstvím nezabývá, neodpovídejte)

12. JAK NAKLÁDÁTE S KOMODITAMI, PODNIK OBCHODUJE V RÁMCI:

okresu

kraje

ČR

zahraničí konkrétně:

13. ZDA A JAKÝM ZPŮSOBEM NA PODNIK DOLEHLA HOSPODÁŘSKÁ KRIZE PO ROCE 2008? (pokud nemáte z té doby zkušenosti, neodpovídejte)

14. JAKÝM ZPŮSOBEM OVLIVNILA/OVLIVŇUJE PODNIK KORONAVIROVÁ KRIZE?

Děkuji za Váš čas a spolupráci. Studentka Západočeské univerzity v Plzni S. Vachovcová, obor ekonomická a regionální geografie.

Abstrakt

Vachovcová, S. (2022). *Analýza rozvoje zemědělské činnosti v okrese Plzeň-sever od roku 2004 do současnosti se zřetelem na vliv evropských dotací a krátkodobých ekonomických šoků* (Bakalářská práce), Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: zemědělství, ekonomické šoky, evropské dotace, okres Plzeň-sever, ekologické zemědělství

Tato bakalářská práce se věnuje vývoji v čase od roku 2004 v zemědělském sektoru na území okresu Plzeň-sever v návaznosti na některé souvislosti, a to na fyzicko-geografické a socio-ekonomické předpoklady, evropské dotace a krátkodobé ekonomické šoky. Ekonomický vývoj byl nastíněn jak v teoretické, tak praktické části. Empirická část porovnává data v jednotlivých letech na různých regionálních úrovních (Česko, Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever) za pomoci indikátorů jako např. HDP/ob., nezaměstnanost, podíl zemědělské půdy, vývoj počtu ekonomických subjektů apod. Dále je analyzována výše dotací pro okres v roce 2020 za pomoci dat Státního zemědělského intervenčního fondu. Součástí je i dotazníkové šetření určené zemědělským podnikům, kvalitativní informace doplňují vznesené předpoklady. Dle teoretických a empirických poznatků je souzeno, že ekonomické recese nemají na zemědělský sektor tak výrazný vliv. V zemědělství je mnohem důležitějším faktorem např. meteorologická situace v daném roce. Proto je důležité, aby EU kladla stále větší důraz na agroenvironmentálně klimatická opatření.

Abstract

Vachovcová, S. (2020). *Analysis of the development of agricultural activity in the district of Pilsen-north from 2004 to the present with regard to the impact of European subsidies and short-term economic shocks* (Bachelor Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czechia.

Key words: agriculture, economic shocks, European subsidies, district Plzeň-sever, organic farming

This bachelor thesis deals with the development since 2004 in the agricultural sector in the district of Pilsen-North in relation to some contexts. This concerns physical-geographical and socio-economic conditions, European subsidies and short-term economic shocks. Economic development was outlined in both the theoretical and practical part. The empirical part compares data in individual years at different regional levels (Czechia, Pilsen Region, Pilsen-North District) using indicators such as GDP / capita, unemployment, share of agricultural land, development of the number of economic entities, etc. The amount of subsidies is further analysed for the district in 2020 having used data of the State Agricultural Intervention Fund. A questionnaire survey for agricultural enterprises is also included, and qualitative information is supplemented by the assumptions made. According to theoretical and empirical findings, it is believed that economic recessions do not have such a significant impact on the agricultural sector. In agriculture, for example, the meteorological situation in a given year is a much more important factor. That is why it is important for the EU to place increasing emphasis on agri-environmental climate measures.